

Stichting
Pensioenfonds
Henkel Nederland B.V.

Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V.
Brugwal 11, 3432 NZ Nieuwegein

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41199743

Verslag over het boekjaar 2016

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	7
Voorwoord	
Het pensioenfonds	11
Bestuursverslag	
Organisatie pensioenfonds	12
Financiële positie	14
Pensioenregeling	16
Communicatie	18
Beleggingen	19
Actuariële analyse resultaat	20
Uitvoeringskosten	22
Governance	24
Uitbestedingsbeleid	28
Risicomanagement	28
Vooruitblik 2017	32
Verslag van de Visitatiecommissie	35
Reactie van het bestuur op de bevindingen van de Visitatiecommissie	36
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	
Oordeel Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V.	37
Reactie van het bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan	37

Pagina

Jaarrekening

Balans per 31 december	40
Staat van baten en lasten	42
Kasstroomoverzicht	44
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	45
Toelichting op de balans per 31 december	51
Toelichting op de staat van baten en lasten	58
Risicoparagraaf	62
Gebeurtenissen na balansdatum	69
Resultaatbestemming	69

Overige gegevens

Actuariële verklaring	71
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	73

Bijlagen

Begrippenlijst	79
----------------	----

Bestuur en organisatie

Samenstelling Bestuur per 31 december 2016

Leden namens de werkgever	Dhr. A.M.J. de Bekker (1946) Dhr. D. Wetzold (1974)
Leden namens de werknemers	Dhr. A. Benschop (1962)
Lid namens de pensioengerechtigden	Dhr. E. de Boer (1943)
Onafhankelijk voorzitter	Dhr. H.M.E. Janssen (1955)

Verantwoordingsorgaan

Werkgeverslid	Dhr. W.F.E. Klaassen (1946)
Werknemerslid	Dhr. E. Dijkshoorn (1967)
Gepensioneerd lid	Dhr. C.G. Knibbe (1932)

Visitatiecommissie

Mevr. J. Verhulst (1971)
Dhr. P. van Eekelen (1944)
Dhr. P. Molenaar (1962)

Externe dienstverlening

Administratie en advies	AZL N.V., Heerlen
Adviserend actuaris	AZL N.V., Heerlen
Waarmerkend actuaris	Willis Towers Watson B.V., Amstelveen
Accountant	KPMG Accountants N.V., Utrecht
Compliance officer	P.J.M. Akkermans Advocatuur B.V.
Vermogensbeheerder	BlackRock Investment Management (UK) Limited, Londen
Custodian	State Street Bank and Trust, Amsterdam

Meerjarenoverzicht

	2016	2015	2014	2013	2012
Aantallen					
Actieve deelnemers	2	2	2	3	4
Gewezen deelnemers	347	364	394	414	438
Pensioengerechtigden	465	461	445	439	423
Totaal	814	827	841	856	865
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen					
Indexatie actieven ¹⁾	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Indexatie inactieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Beleggingen					
Belegd vermogen ²⁾	113.489	105.522	104.136	87.058	84.205
Beleggingsopbrengsten	9.313	597	19.790	-1.468	9.278
Rendement op basis van total return	8,8%	0,9%	23,0%	-1,7%	12,4%
Reserves					
Algemene reserve	10.138	8.343	10.029	6.199	-2.098
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	102.826	98.819	98.198	81.317	87.202
Voorziening langdurig zieken	–	–	–	32	33
Voorziening niet opgevraagde pensioenen	99	91	80	74	-
Totaal technische voorzieningen	102.925	98.910	98.278	81.423	87.235
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico onderneming	21	19	116	94	172

1) Niet van toepassing vanwege eindloonregeling. Het opgebouwde pensioen groeit mee met de stijging van het loon.

2) Inclusief derivaten opgenomen aan de passivazijde van de balans.

	2016	2015	2014	2013	2012
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	0	0	0	2	2
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	0	1.700 ¹⁾	4.368 ²⁾	8.015 ³⁾	5.831 ⁴⁾
Pensioenuitkeringen	3.340	3.343	3.363	3.286	3.350
Solvabiliteit en dekkingsgraden ⁵⁾					
Pensioenvermogen	113.063	107.253	108.307	87.624	85.139
Pensioenverplichtingen	102.925	98.910	98.278	81.423	87.235
Aanwezige dekkingsgraad ⁶⁾	109,9%	108,4%	110,2%	107,6%	97,6% ⁷⁾
Beleidsdekkingsgraad ⁸⁾	108,8%	107,8%	–	–	–
Vereiste dekkingsgraad	111,4%	111,8%	105,6%	106,5%	107,0%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%	104,0%	104,0%

1) Dit betreft een additionele storting ad. € 1,7 miljoen door de werkgever in januari 2016.

2) Inclusief additionele storting ad. € 4,35 miljoen door de werkgever in april 2015.

3) Inclusief additionele storting ad. € 8,0 miljoen door de werkgever in januari 2013.

4) Inclusief additionele storting ad. € 4,8 miljoen door de werkgever in maart 2012.

5) Voor de berekening van de dekkingsgraad wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

6) De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen (totaal van de activa minus kortlopende schulden) te delen door de technische voorzieningen. Per 1 januari 2015 wordt de actuele dekkingsgraad op een nieuwe methodiek berekend door rekening te houden met het totale vermogen en de totale voorzieningen van het pensioenfonds. Dit betekent dat vanaf 2015 het pensioenvermogen en de pensioenverplichtingen zijn verhoogd met respectievelijk de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers. De vergelijkende cijfers m.b.t. 2014 en eerder zijn niet aangepast.

7) Rekening houdend met de door de werkgever extra storting aan het begin van 2013 ad. € 8 miljoen, zou de dekkingsgraad 106,8% bedragen.

8) De beleidsdekkingsgraad is bepaald als de 12-maands gemiddelde dekkingsgraad waarbij voor het einde van een kwartaal de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de K-Statens DNB en voor het einde van het jaar de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de J-Statens DNB.

Voorwoord

In dit jaarverslag over het boekjaar 2016 legt het bestuur van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. (in de rest van dit verslag spreken we meestal kortweg over Pensioenfonds Henkel of het fonds) verantwoording af over het gevoerde beleid en wordt inzicht gegeven in de (financiële en pensioengerelateerde) ontwikkelingen bij het fonds en de situatie aan het einde van het verslagjaar. Voor wat betreft de financiële positie kan over 2016 weliswaar een bescheiden verbetering van de beleidsdekkingsgraad worden gemeld, maar helaas bood dit nog steeds geen ruimte om een toeslag op de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen te kunnen verlenen. Hieraan is ook de huidige wet- en regelgeving debet, die het pensioenfonds verbiedt om een toeslag te verlenen als de beleidsdekkingsgraad minder dan 110% bedraagt. Met het niet kunnen verlenen van een toeslag onderscheidt het fonds zich nauwelijks van vele andere (grote en kleine) pensioenfonds in Nederland, maar in vergelijking met andere fondsen lag de financiële positie eind 2016 wel dicht bij het niveau waarop dit mogelijk wordt.

In tegenstelling tot voorgaande jaren zorgde de bescheiden verbetering van onze beleidsdekkingsgraad ervoor dat het fonds in 2016 geen verzoek tot bijstorting hoefde te richten aan de sponsor Henkel Nederland B.V., de (voormalige) werkgever van onze deelnemers. De sponsor heeft bij de sluiting van het pensioenfonds in 2012, de toezegging gedaan om het fonds financieel te steunen indien het bestuur zou moeten besluiten om de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen te moeten verlagen (korten).

In dit jaarverslag legt het bestuur aan de hand van het bestuursverslag verantwoording af over de diverse ontwikkelingen bij het pensioenfonds en de werkzaamheden die in 2016 zijn verricht. De verantwoording voor wat betreft het financiële deel is daarnaast ook terug te vinden in de jaarrekening.

Zoals gebruikelijk wordt al op deze plek verwezen naar de aan het einde van dit jaarverslag opgenomen begrippenlijst, want bij de behandeling van de verschillende onderwerpen in dit bestuursverslag kan helaas niet altijd worden ontkomen aan het gebruik van vaktermen.

Bestuursverslag

Het pensioenfonds

Introductie

Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. is een ondernemingspensioenfonds en verbonden aan de onderneming Henkel Nederland B.V. Het pensioenfonds heeft de stichting als rechtsvorm, werd opgericht in augustus 1943 en is statutair gevestigd in Amsterdam. In overeenstemming met de statuten wordt hierbij verslag uitgebracht over het boekjaar 2016. De in het verslag vermelde bedragen zijn op basis van duizenden euro's opgenomen, tenzij anders is aangegeven.

Doelstelling

Doelstelling van het pensioenfonds is het verzekeren van een ouderdoms- en nabestaandenpensioen ten behoeve van de (gewezen) deelnemers. Het ouderdomspensioen gaat, tenzij gebruik wordt gemaakt van een in 2015 geïntroduceerde mogelijkheid tot uitstel, in op de reglementaire pensioendatum, zijnde op 65-jarige leeftijd, en is een aanvulling op de AOW-uitkering die door de overheid wordt uitbetaald. Het nabestaandenpensioen wordt in geval van overlijden van de (gewezen) deelnemer aan diens nagelaten betrekkingen (partner en/of kinderen) uitgekeerd. Bij arbeidsongeschiktheid van de deelnemer kan de pensioenverzekering worden voortgezet.

Vanaf 1 augustus 2012 is de opbouw van regulier ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor de op dat moment nog actieve deelnemers geëindigd, omdat de aan het pensioenfonds verbonden werkgever Henkel Nederland B.V. per die datum voor al zijn werknemers een nieuwe pensioenregeling heeft geïntroduceerd, waarvan de uitvoering niet bij pensioenfonds Henkel is ondergebracht. Vanaf 1 januari 2004 was de door het pensioenfonds uitgevoerde pensioenregeling overigens reeds gesloten en werden geen nieuwe deelnemers meer tot het pensioenfonds toegelaten.

Missie, visie en strategie

Het pensioenfondsbestuur heeft na beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst per 1 augustus 2012 hernieuwd haar missie, visie en strategie vastgesteld. Deze missie, visie en strategie zijn voor alle doelstellingen die het fonds nastreeft en inspanningen die het fonds daarbij betracht, leidend.

Missie

Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. wil een goede invulling geven aan de uitvoering van de pensioenregeling die door de sponsor (Henkel Nederland B.V.) bij het pensioenfonds is ondergebracht. De uitvoering van de regeling dient correct, maatschappelijk verantwoord en (kosten)efficiënt te geschieden en in de besluitvorming staat een evenwichtige afweging van de belangen van de verschillende stakeholders centraal. Het streven is een duurzame en betrouwbare situatie te creëren zodat de financiële verplichtingen en ambities waargemaakt zullen worden.

Visie

De pensioensector staan ingrijpende veranderingen te wachten die zorgen voor onzekerheid. De uitdaging daarbij is om te voldoen aan de verwachtingen van belanghebbenden. De Pensioenwet heeft onder meer geleid tot een toename van het toezicht en een strakkere regulering van het financieel beleid en de informatieverplichtingen voor pensioenuitvoerders en werkgevers. Daarnaast stellen de toezichthouders met name onder invloed van de effecten van de financiële crisis en de Wet versterking bestuur

pensioenfondsen steeds hogere eisen aan de bedrijfsvoering bij pensioenfondsen en aan de wijze waarop toezicht wordt gehouden en verantwoording wordt afgelegd. Bij ongewijzigd beleid zullen de kosten voor pensioen- en vermogensbeheer voor ons relatief kleine fonds sterk toenemen en verder uit de pas lopen in verhouding tot de uitstaande pensioenverplichtingen en haalbare rendementen uit beleggingen ten opzichte van alternatieve uitvoeringsmogelijkheden. Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. is van mening dat het in stand houden van het fonds op termijn niet verantwoord zal zijn en zal zich, in nauwe samenwerking met en ondersteuning van de sponsor, zorgvuldig gaan voorbereiden op een liquidatie in de toekomst en het zoeken van een duurzaam en betrouwbaar alternatief voor de uitvoering van haar verplichtingen op de lange termijn.

Strategie

Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. is sinds 1 augustus 2012 een gesloten fonds. Met steun van de sponsor heeft het fonds ultimo 2013 een dekkingsgraad die uitkomt boven het (minimum) vereist eigen vermogen. Door het invoeren van een, voor wat betreft de asset allocatie, passief en sterk risicomijdend beleggingsbeleid zijn de risico's sterk afgenomen. De nominale rechten worden hierdoor zo goed mogelijk gewaarborgd en er is een reële ambitie op (gedeeltelijke) toeslagverlening op termijn. De doorgevoerde rationalisatie in de uitvoering heeft verder geresulteerd in het zoveel mogelijk reduceren van de uitvoeringskosten met behoud van kwaliteit en betrouwbaarheid. De huidige financiële positie van het fonds brengt enerzijds de haalbaarheid van een liquidatie dichterbij, anderzijds zijn de verdere herstel mogelijkheden op eigen kracht zeer beperkt door het passief beleggingsbeleid. Voor een toekomstige liquidatie met als doel om minimaal gelijkwaardige of betere vooruitzichten aan de deelnemers te bieden zal de steun van de sponsor nodig zijn. Het fonds zal in nauwe samenwerking met de sponsor en met inzet van externe experts alternatieve mogelijkheden voor de verdere uitvoering van de gesloten pensioenregeling in kaart brengen en de voor- en nadelen van de alternatieven voor alle belanghebbenden zorgvuldig wegen. Door dit vervolgens te blijven monitoren moet dit in de toekomst de mogelijkheid scheppen om goed voorbereid en weloverwogen de juiste beslissing te nemen voor het beste alternatief.

Organisatie pensioenfonds

Bestuur

Het bestuur van het fonds wordt gevormd door een onafhankelijk voorzitter en vier leden. Twee van deze bestuurders vertegenwoordigen de werkgever en twee bestuurders vertegenwoordigen de werknemers. Binnen de werknemersvertegenwoordiging maakt één gepensioneerde deel uit van het bestuur. De bestuurders ontvangen, met uitzondering van de bestuurder namens de gepensioneerden waarvoor in 2015 een vergoedingsregeling is vastgesteld, geen bezoldiging vanuit het pensioenfonds. Bestuurders die niet in dienst zijn van Henkel Nederland B.V. ontvangen voor zover zij door de werkgever zijn voorgedragen, voor hun werkzaamheden een bezoldiging van Henkel Nederland B.V.. De exacte samenstelling van het bestuur en de overige fondsorganen is aan het begin van dit jaarverslag in het hoofdstuk "Bestuur en organisatie" terug te vinden.

Visitatiecommissie

Het interne toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een Visitatiecommissie. Voor de samenstelling van de Visitatiecommissie wordt verwezen naar het hoofdstuk "Bestuur en organisatie". Naar aanleiding van de opdracht daartoe heeft de visitatiecommissie in de periode februari tot en met april 2017 haar visitatie uitgevoerd. De bevindingen van de visitatiecommissie zijn neergelegd in een visitatierapport. Een delegatie van het bestuur heeft de conceptversie van dit rapport met de visitatiecommissie besproken. De definitieve versie van dat rapport heeft het bestuur in mei 2017 ontvangen. De samenvatting van de bevindingen die de visitatiecommissie aan het bestuur heeft gerapporteerd, wordt in het voorliggende jaarverslag over 2016 gepubliceerd omdat de visitatie voornamelijk betrekking had op dat jaar. Het bestuur zal ook dit jaar weer op basis van de in het visitatierapport vermelde aanbevelingen actiepunten formuleren en contact met de visitatiecommissie onderhouden omtrent de opvolging van de diverse actiepunten.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een Verantwoordingsorgaan ingesteld dat voldoet aan de Pensioenwet. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en het reglement van het Verantwoordingsorgaan. Ook voor de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan, waarin de werkgever, de werknemers en de gepensioneerden vertegenwoordigd zijn, wordt verwezen naar het hoofdstuk "Bestuur en organisatie". Leden van het Verantwoordingsorgaan, die geen dienstverband bij Henkel Nederland B.V. hebben, ontvangen op grond van deze regeling een vergoeding.

In dit verslagjaar wordt separaat (zie inhoudsopgave) verslag gedaan van de bevindingen van het Verantwoordingsorgaan ten aanzien van het door het bestuur in 2016 gevoerde beleid. Tevens is de reactie hierop van het bestuur opgenomen.

Uitbestede werkzaamheden

Administratie

Als administrateur voor het pensioenfonds zorgt AZL N.V (hierna: AZL) voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan BlackRock. State Street is als custodian aangesteld.

Advisering en certificering

Het bestuur heeft de bestuursadviesing en -ondersteuning uitbesteed aan AZL. In het verslagjaar zijn de adviserende actuariële werkzaamheden uitgevoerd door AZL.

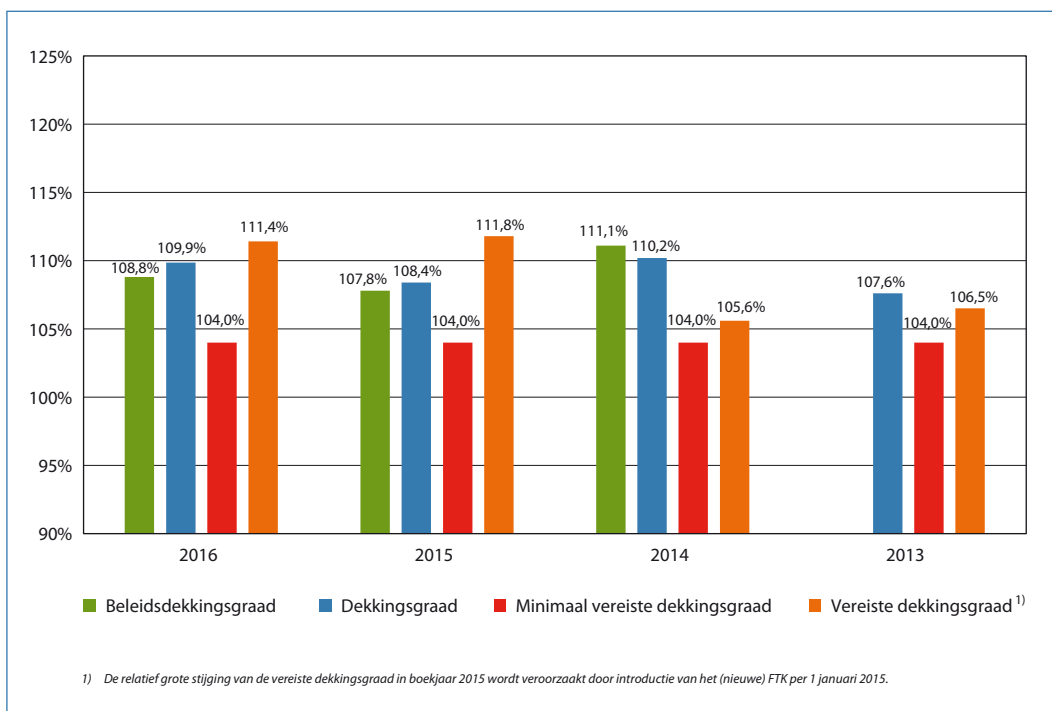
De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan KPMG. De actuariële certificering is belegd bij Willis Towers Watson.

Financiële positie

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK op 1 januari 2015 is de beleidsdekkingsgraad wettelijk gezien leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds Henkel bedroeg ultimo 2016 108,8% (ultimo 2015 was dit 107,8%).

Uit de volgende grafiek blijkt hoe de verschillende dekkingsgraden zich in 2016 hebben ontwikkeld:

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen vermogen	Technische voorziening	Feitelijke dekkingsgraad 2016
Primo 2016	107.253	98.910	108,4%
Beleggingsopbrengsten	9.313	7.275	1,4%
Premie	0	0	0,0%
Waardeoverdrachten	-94	-118	0,1%
Kosten	-67	-67	0,0%
Uitkeringen	-3.340	-3.359	0,4%
Kanssystemen	0	-86	0,1%
Toeslagverlening	0	0	0,0%
Overige mutaties TV	0	370	-0,4%
Andere oorzaken	-2	0	-0,1%
Ultimo 2016	113.063	102.925	109,9%

Reële dekkingsgraad en marktwaardedekking

Naast de beleidsdekkingsgraad is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. In de berekening van de reële dekkingsgraad wordt ook de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Daardoor worden de totale pensioenverplichtingen van het pensioenfonds dus hoger. In deze wettelijk verplichte berekening wordt gerekend met een vaste inflatie van 2% per jaar, rekening houdend met een ingroepad.

Ultimo 2016 bedroeg de reële dekkingsgraad 89,5% (ultimo 2015 was dit 88,3%). De marktwaardedekking is de dekkingsgraad waarbij de verplichtingen van het fonds zijn vastgesteld op basis van de marktrente. Deze marktwaardedekking wordt gehanteerd voor beleidsbeslissingen (zoals premievaststelling en toeslagverlening). Ultimo 2016 bedroeg de marktwaardedekking (de waarde van de beleggingen en de waarde van de verplichtingen worden dan beide berekend met behulp van de marktrente) 106,7% (ultimo 2015: 105,6%).

Vereist eigen vermogen en herstelplan

Het vereist eigen vermogen bedroeg per 31 december 2016 111,4%. Hiermee ligt de beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds Henkel onder de vereiste dekkingsgraad en is er sprake van een reservetekort.

Het fonds heeft een herstelplan opgesteld waarin is vastgelegd welke maatregelen worden ingezet om binnen twee jaar het vereist eigen vermogen te behalen. In het herstelplan is geen maatregel tot korten van pensioenaanspraken en -rechten opgenomen. Informatie over ons herstelplan kunt u vinden op de website van het fonds.

In het eerste kwartaal van 2017 vindt de jaarlijkse update van het herstelplan plaats. Nadat toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) dit herstelplan heeft goedgekeurd, zal hier nadere informatie over worden verstrekt op onze website.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets, die een pensioenfonds jaarlijks vóór 1 juli moet uitvoeren, toetst de financiële opzet van het fonds en toetst of het verwachte pensioenresultaat voldoet aan de door het fonds zelf gestelde normen onder meerdere scenario's. Deze scenario's worden door DNB voorgeschreven. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Het pensioenfonds zelf definieert hoe ver het pensioenresultaat mag wegzakken. Blijkt uit de haalbaarheidstoets dat het verwachte pensioenresultaat niet voldoet aan deze eigen norm, dan moet dit gecommuniceerd worden aan de achterban én sociale partners.

In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een groot aantal economische scenario's. De haalbaarheidstoets heeft als doel inzicht te geven in:

- de gevolgen van de financiële opzet van het fonds;
- de verwachtingen en risico's, met name ten aanzien van koopkrachtbehoud;
- de consistentie en evenwichtigheid van het beleid;
- de haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid (dit aspect is voor Pensioenfonds Henkel niet meer van toepassing);
- de herstelkracht van het fonds.

De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Het bestuur heeft bij de uitvoering van de aanvangshaalbaarheidstoets in 2015 de navolgende ondergrenzen vastgesteld:

- Het verwachte pensioenresultaat, startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad per 1 januari 2015 (110,2%), bedraagt 85,9%. Het bestuur heeft hierbij een ondergrens van 76,8% gedefinieerd.
- Het verwachte pensioenresultaat, startend vanuit de vereiste dekkingsgraad per 1 januari 2015 (105,6%), bedraagt 86,6%. Het bestuur heeft hierbij een ondergrens gedefinieerd, die eveneens 76,8% bedraagt.
- Startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad mag de afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slecht weer scenario (dit is op basis van de regelgeving het 5% percentiel) maximaal 30,8% zijn.

Met bovenstaande uitkomsten en ondergrenzen werd bij de aanvangshaalbaarheidstoets aan alle normen voldaan. Met de uitvoering van de jaarlijkse haalbaarheidstoets over 2016 heeft het bestuur aangetoond dat nog steeds aan alle grenzen wordt voldaan:

- Het verwachte pensioenresultaat, startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad per 1 januari 2016 (108,4%), bedraagt 90,1% (vastgestelde ondergrens 76,8%).
- Het verwachte pensioenresultaat, startend vanuit de vereiste dekkingsgraad per 1 januari 2016 (111,8%), bedraagt 91,3% (vastgestelde ondergrens eveneens 76,8%).
- Startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt de afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slecht weer scenario (het 5% percentiel) 21,1% en dat is minder dan het vastgestelde maximum van 30,8%.

Pensioenregeling

Karakteristieken van de regeling

De pensioenregeling van Pensioenfonds Henkel zag er op 31 december 2016 op hoofdlijnen als volgt uit, met dien verstande dat de reguliere pensioenopbouw vanaf 1 augustus 2012 is geëindigd:

Pensioensysteem	Eindloon
Pensioenrichtleeftijd	65 jaar
Opbouw% ouderdompensioen	1,428%
Hoogte partnerpensioen	70% van het ouderdompensioen
Partnerpensioen	Opbouwbasis
Maximum pensioengevend jaarsalaris	€ 101.519,00
Franchise	€ 14.657,00
Maximum pensioengrondslag	€ 86.862,00
Pensioenpremie	N.v.t.

Voor het actuele pensioenreglement wordt verwezen naar de website van het fonds: www.pensioenfondshenkel.nl.

Premiebeleid

Artikel 128 van de Pensioenwet schrijft voor dat de door een pensioenfonds te ontvangen premie ten minste gelijk dient te zijn aan de conform de ABTN vastgestelde kostendeekkende premie. Omdat het pensioenfonds sinds 1 augustus 2012 geen opbouw van aanspraken meer kent, is een toetsing niet meer van toepassing op het fonds.

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Het bestuur beslist elk jaar of en in hoeverre de pensioenen en de aanspraken kunnen worden verhoogd. De voorwaardelijke verhoging (toeslagverlening) wordt betaald uit extra rendement op de beleggingen. Het bestuur houdt bij de besluitvorming ten aanzien van het verlenen van toeslagen als maatstaf de stijging van de Afgeleide Consumentenprijsindex Alle Huishoudens in de periode oktober-oktober voorafgaand aan 1 januari van het betreffende jaar aan, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) die meet. Daarnaast wordt in de besluitvorming rekening gehouden met de systematiek van de toekomstbestendige indexering overeenkomstig de vereisten van het FTK.

Hoogte beleidsdekkingsgraad	Hoogte toeslagen
Beleidsdekkingsgraad lager dan 110%	Geen toeslagen
Beleidsdekkingsgraad hoger dan 110%, maar lager dan dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening kan plaatsvinden op basis van toekomstbestendigheidseis. (niveau ultimo 2016 = 121,5%)	Gedeeltelijke toeslagverlening, conform rekenregels FTK, rekening houdend met 6,75% rente.
Beleidsdekkingsgraad hoger dan dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening kan plaatsvinden op basis van toekomstbestendigheidseis. (niveau ultimo 2016 = 121,5%)	Volledige toeslagverlening. Tevens mogelijkheid van inhalen van in de direct voorafgaande periode van vijf jaar niet toegekende toeslagen, waarbij maximaal 1/5e van het vermogen dat daarvoor beschikbaar is (vermogen boven de vereiste beleidsdekkingsgraad voor volledige toeslagverlening) mag worden gebruikt.

Het beleid is erop gericht om op de lange termijn 40% van de stijging van de genoemde prijsindex door middel van toeslagen te compenseren. Gezien de huidige financiële positie van het pensioenfonds zal deze indexatieambitie voor de komende jaren naar verwachting niet gerealiseerd kunnen worden.

Het bestuur heeft, conform het toeslagbeleid zoals vastgelegd in de ABTN en de regels van toekomstbestendig indexeren, besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2017 niet te verhogen.

De maximaal toe te kennen toeslag is gebonden aan de regels van toekomstbestendig indexeren. Hiervoor is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bepalend. De beleidsdekkingsgraad per 31 oktober 2016, op basis waarvan het bestuur dit besluit heeft genomen, bedroeg 108,5%.

De prijzen (afgeleide consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens) stegen volgens het CBS in de periode oktober 2015 tot en met september 2016 met 0,36%.

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

In het communicatiebeleidsplan van Pensioenfonds Henkel zijn in 2016 geen wijzigingen doorgevoerd.

Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en slapers

Om te voldoen aan de (tweede fase van de) Wet pensioencommunicatie heeft Pensioenfonds Henkel in 2016 een website ontwikkeld die in de loop van de maand juni 'live' is gegaan. Daarmee is dus een nieuw communicatiekanaal geïntroduceerd in de richting van de deelnemerspopulatie van het pensioenfonds.

Naast de berichtgeving via de website, die zowel algemene als fondsspecifieke berichten bevat en toegang verschaft tot diverse fondsdocumenten en persoonlijke overzichten, ontvingen de (gewezen) deelnemers en pensioenrechtigden in 2016 een informatiebrief over de financiële situatie van het pensioenfonds en het toeslagbesluit en werd op 22 september 2016 de jaarlijkse Algemene Vergadering van Verzekerden gehouden.

Werkgeverscommunicatie

De communicatie met de werkgever vindt op ad hoc basis plaats als ontwikkelingen bij het pensioenfonds daar aanleiding toe geven.

Pensioen 1-2-3 en Pensioenvergelijker ingevoerd

Pensioen 1-2-3 is een nieuw communicatiemiddel dat ieder pensioenfonds op grond van de Wet pensioencommunicatie vanaf 1 juli 2016 moet gebruiken. Dit document bestaat uit drie lagen. De deelnemer krijgt gelaagde informatie over zijn pensioenregeling. Laag 1 bevat een beknopte weergave van de pensioenregeling. In laag 2 worden de onderdelen uit laag 1 uitgebreider beschreven. Laag 3 bestaat uit documenten die bij de regeling horen, bijvoorbeeld het pensioenreglement. De Pensioen 1-2-3 van Pensioenfonds Henkel is op de website te vinden.

Ook is vanaf 1 juli 2016 voor deelnemers de Pensioenvergelijker beschikbaar. De Pensioenvergelijker is een checklist die de deelnemer helpt om twee regelingen met elkaar te vergelijken. Hoewel het niet wettelijk verplicht is, heeft Pensioenfonds Henkel de Pensioenvergelijker al gevuld met informatie over de eigen pensioenregeling. Deze is terug te vinden op de website van het pensioenfonds.

Vanaf 2016 moeten pensioenfondsen vaker gegevens aanleveren bij het Pensioenregister, mijnpensioenoverzicht.nl. Binnen vier maanden moet een collectieve wijziging zichtbaar zijn in het Pensioenregister. Vanaf 1 juli 2016 ververst het pensioenfonds vier keer per jaar de gegevens voor het Pensioenregister.

Onderzoek toezichthouders naar communicatie over financiële opzet

Pensioenfonds Henkel is in het verslagjaar door de toezichthouders De Nederlandsche Bank en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) geselecteerd voor deelname aan een sectorbreed themaonderzoek inzake 'Financiële opzet en informatie'.

De toezichthouders hebben naar aanleiding daarvan geconstateerd dat het fonds niet voldoende goed communiceert over de verwachte toeslagverlening en eventuele verlaging van de pensioenen op de middellange termijn. Deze conclusie is gebaseerd op informatie die betrekking had op het jaar 2015. Het bestuur zal nagaan of met de huidige informatieverstrekking wel wordt voorzien in duidelijke, correcte en evenwichtige informatie over de kans op korten en de kans op en omvang van indexaties in de komende jaren. Daar waar nodig zullen aanpassingen worden doorgevoerd.

Beleggingen

ALM-studie

In 2016 heeft het bestuur opdracht gegeven tot de uitvoering van een ALM-studie. De laatste ALM-studie dateerde uit het jaar 2012 en aangezien de beëindiging van het pensioenfonds niet op heel korte termijn wordt verwacht, achtte het bestuur het wenselijk om een herijking van het huidige (beleggings)beleid uit te voeren. Hiertoe is een ALM-studie het meest aangewezen instrument. Met een dergelijke studie wordt een lange termijn projectie gemaakt van de (financiële) ontwikkeling van het pensioenfonds. Daarbij wordt onder een groot aantal (waaronder stress) scenario's gekeken hoe de beleggingen en pensioenverplichtingen zich onder die omstandigheden ontwikkelen, wat dat betekent voor de ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad en welke toeslagen onder die omstandigheden kunnen worden verleend of welke kortingen van de aanspraken en pensioenen dan wel extra stortingen van de sponsor noodzakelijk zijn.

De studie heeft laten zien dat het huidige beleggingsbeleid gemiddeld gesproken tot een voortgaand herstel van het fonds zal leiden. Het tempo van dit herstel is echter gering en daardoor blijft er op de korte termijn weinig ruimte voor toeslagverlening, ondanks de uitkomsten die aantonen dat de indexatieambitie (een toeslagverlening van gemiddeld 40% van de prijsindex) op de lange termijn kan worden gerealiseerd. Op grond van deze uitkomsten onderzoekt het bestuur een eventuele aanpassing van het beleggingsbeleid. Naast de eigen verantwoordelijkheid, acht het bestuur het echter nadrukkelijk van belang dat er nauw overleg plaatsvindt met de sponsor voordat beleidskeuzes gemaakt worden. Vooralsnog zijn er nog geen beslissingen genomen ten aanzien van een eventuele koerswijziging.

Beleggingsresultaten 2016

Op de beleggingen (exclusief swap overlay) werd over 2016 een resultaat behaald van 8,3% ten opzichte van de benchmark rendement van 8,1%. Daarnaast voegde de swapportefeuille 0,5% aan het portefeuillerendement toe.

Dit resultaat is exclusief de belegging in het Emerging Europe Convergence Fund II. Voor dit private equity fund laat zich moeilijk een benchmark voor de performance vaststellen gezien het specifieke karakter van de individuele investeringen in het fonds. Het resultaat over 2016 op de totale beleggingen inclusief de belegging in het Emerging Europe Convergence Fund II bedroeg 8,8 %.

Het gehanteerde strategische beleggingsbeleid bestond uit 45,0% Europese staatsobligaties, 45,0% bedrijfsobligaties (gelijk verdeeld over een Europees en wereldwijd mandaat) en 10,0% aandelen (verdeeld in 3% opkomende markten en 7% ontwikkelde markten).

De doelstelling van de Europese staatsobligatie portefeuille samen met de bedrijfsobligatie portefeuilles en de swap overlay portefeuille, is het afdekken van een gedeelte van het renterisico van de verplichtingen van het pensioenfonds. Met deze constructie wordt 78% van het renterisico van de nominale verplichtingen afgedekt.

Ultimo 2016 was de beleggingsportefeuille op de volgende wijze verdeeld:

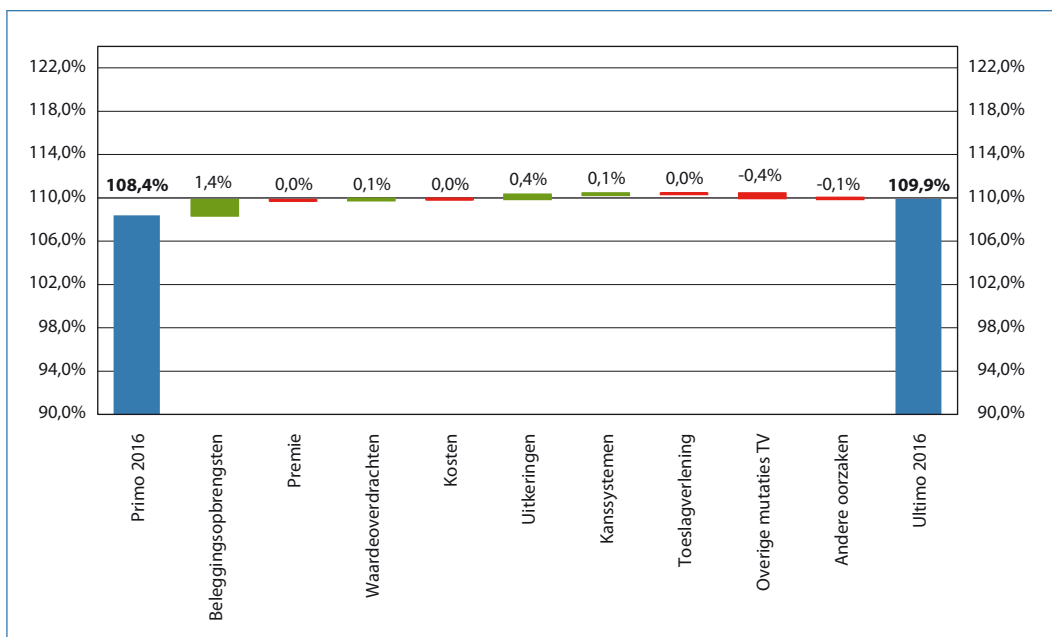
Aandelenportefeuille ontwikkelde markten:	7,8%
Aandelenportefeuille opkomende markten:	2,9%
Europese staatsobligaties:	42,7%
Europese bedrijfsobligaties:	23,3%
Global bedrijfsobligaties:	23,3%
Cash:	0,0%

Actuariële analyse resultaat

De stijging van de dekkingsgraad van 1,5%-punt in 2016 volgt uit het positieve resultaat van 1.795 in het boekjaar. In 2015 was er een negatief resultaat van 1.686. De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak. Het effect op de dekkingsgraad van de overgang op de nieuwe AG-prognosetafel en de gewijzigde kostenvoorziening (-0,4%) is hierin verantwoord onder "overige mutaties technische voorzieningen" en is als volgt te splitsen:

- Wijziging prognosetafel =>-0,20%;
- Wijziging kostenvoorziening =>-0,20%.

Ten aanzien van de grafiek wordt opgemerkt dat alle procentuele resultaten berekend zijn ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar. Hierbij is de component "andere oorzaken" de saldopost.

Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2015	2	364	461	827
Mutaties door:				
Ingang pensioen	0	-14	22	8
Uitgaande waardeoverdrachten	0	-1	0	-1
Overlijden	0	-1	-13	-14
Afkoop	0	-1	-4	-5
Andere oorzaken	0	0	-1	-1
Mutaties per saldo	0	-17	4	-13
Stand per 31 december 2016	2 ¹⁾	347	465	814

Specificatie pensioengerechtigden

	2016	2015
Ouderdomspensioen	346	341
Nabestaandenpensioen	116	116
Wezenpensioen	3	4
Totaal	465	461

1) Waarvan 2 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

Uitvoeringskosten

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen uitvoeringskosten gepresenteerd. Hierin worden alle pensioenfondsen opgeroepen om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten te publiceren.

De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Ook het bestuur van pensioenfonds Henkel spant zich in om de hiervoor genoemde transparantie volledig te bewerkstelligen en is hierover regelmatig in gesprek met de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. Dit gaat dus verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen. Met onderstaand overzicht geeft het fonds inzicht in de kosten in de mate waarin dat op dit moment voorhanden is.

Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer

	2016	2015	2014	2013
Pensioenbeheer				
[a] Totale kosten in euro per deelnemer ¹⁾	€ 1.173	€ 1.041,-	€ 877,-	€ 1.054,-
Vermogensbeheer				
[b] Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,32%	0,45%	0,35%	0,47%
[c] Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,01%	0,04%	0,02%	0,02%

Kosten van het pensioenbeheer (zie categorie a) bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten, advieskosten en de kosten van toezicht. De totale kosten bedragen € 548 duizend; 2015: € 482 duizend. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen derhalve niet mee. Wordt echter rekening gehouden met gewezen deelnemers (het pensioenfonds kent na de beëindiging van de opbouw per 1 augustus 2012 een groot aantal gewezen deelnemers) dan bedragen de totale kosten per deelnemer € 673,- (2015: € 583,-).

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie (b) betreft de kosten van de beheervergoeding aan de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 359 duizend, waarvan € 332 duizend gefactureerd en verantwoord in de jaarrekening. De tweede categorie (c) betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht alsmede de transactiekosten bij aan- en verkopen van beleggingen. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de eerste categorie en zijn gebaseerd op schattingen.

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten laten een stijging zien ten opzichte van 2015. Dit wordt met name veroorzaakt door een stijging van de administratieve, actuariële en overige kosten. De stijging van de kosten per deelnemer wordt mede veroorzaakt door de kosten verband houdende met de komst van het nFTK.

1) Conform de uitvoeringsovereenkomst worden de kosten voor pensioenbeheer net als de kosten voor het vermogensbeheer nagenoeg volledig doorbelast aan de werkgever en komen derhalve niet ten laste van het pensioenfonds.

De vermogensbeheerkosten zijn gestegen als gevolg van een toename van het belegd vermogen en gedaald als gevolg van een afname van de transactiekosten en de performance gerelateerde kosten. Per saldo zijn de vermogensbeheerkosten gedaald.

Hieronder een overzicht van de totale kosten vermogensbeheer 2016.

Kosten vermogensbeheer 2016

(x € 1.000)	Performance			Totaal
	Beheer- kosten	gerelateerde kosten	Transactie- kosten	
Kosten per beleggingscategorie				
Aandelen	40	0	0	40
Private equity	3	2	0	5
Vastrentende waarden	211	0	3	214
Renteswaps	4	0	0	4
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	258	2	3	263
Kosten overlay beleggingen	0	0	6	6
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	258	2	9	269
Overige vermogensbeheerkosten				
Bewaarloon (facturen State Street)	69	0	0	69
Overige kosten (facturen NNIP - AZL VB)	32	0	0	32
Totaal overige vermogensbeheerkosten	101	0	0	101
Totaal kosten vermogensbeheer	359	2	9	370

Governance

Bestuur

Het bestuur heeft in 2016 zes maal vergaderd. Daarnaast heeft het bestuur in een aantal studiedagen gesproken over de onderwerpen risicomanagement, compliance en de beleggingsbeginselen ('investment beliefs'). Voorts is het bestuur nog bijeengekomen ten behoeve van de jaarlijkse zelfevaluatie, die dit jaar onder begeleiding van een externe partij werd gehouden. Ook heeft het bestuur twee keer met het Verantwoordingsorgaan vergaderd en in het kader van de jaarlijkse visitatie overleg gehad met de Visitatiecommissie.

De belangrijkste onderwerpen die in de bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn:

- De ontwikkeling van de financiële positie;
- De jaarstukken 2015;
- De opstelling van een herstelplan en de uitvoering van de haalbaarheidstoets;
- De uitvoering van een integrale risicomanagementanalyse;
- De aanpassing van het toeslagbeleid;
- De ontwikkeling van een eigen website;
- De uitvoering van een ALM-studie;
- Aanpassingen van diverse fondsdocumenten, waaronder de ABTN en het pensioenreglement;
- De gevolgen van wijzigingen in wet- en regelgeving.

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

ABTN

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) wordt minimaal één keer per jaar door het bestuur geactualiseerd. In de bestuursvergadering van 12 december 2016 is de ABTN vastgesteld, waarbij de besluitvorming uit het verslagjaar 2016 is verwerkt.

Pensioenreglementen

Het reglement werd in het verslagjaar aangepast vanwege de nieuwe bepalingen uit hoofde van de Wet pensioencommunicatie en de wijziging van het toeslagbeleid. Daarnaast werden nog enkele tekstuele aanpassingen doorgevoerd ter verduidelijking van reglementsbepalingen en werden de diverse kengetallen (franchise, afkoopgrens, maximum pensioengevend salaris) geactualiseerd. Het meest actuele pensioenreglement is beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

Gedragscode

De Pensioenfederatie heeft in 2016 een bijgewerkte modelgedragscode gepubliceerd. Het bestuur heeft met advies van de compliance officer de door de Pensioenfederatie voorgestelde wijzigingen verwerkt in de eigen gedragscode en blijft daarmee de modelgedragscode volgen.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. In dit plan worden naast kennisaspecten ook de vaardigheden beschreven (competenties) waarover bestuurders bij voorkeur beschikken. Op basis hiervan is ook een functieprofiel voor bestuurders opgesteld.

Het bestuur van Pensioenfonds Henkel is zich terdege bewust van zijn verantwoordelijkheid en besteedt dan ook voortdurend aandacht aan het op peil houden en, daar waar nodig, verder verbeteren van de geschiktheid. In 2016 werd dit met name ingevuld door het bijwonen van seminars en andere bijeenkomsten. Daarmee wil het bestuur de geschiktheid van het bestuur als geheel,

maar ook die van elke bestuurder afzonderlijk, op het peil houden dat nodig is om te kunnen blijven voldoen aan de steeds zwaarder wordende eisen op dat terrein.

De Code Pensioenfondsen verlangt ook dat het bestuur jaarlijks het eigen functioneren, zowel van het bestuur als geheel als van de individuele bestuurders, evalueert. Ook in 2016 heeft deze zelfevaluatie plaatsgevonden en daarbij is voor het eerst ook een externe partij betrokken. Deze zelfevaluatie heeft bevestigd dat er over het algemeen sprake is van een goed functionerend bestuur, zowel op individueel niveau alsook voor het team als geheel.

Diversiteit

De samenstelling van het bestuur en het Verantwoordingsorgaan naar leeftijd en geslacht voldoet niet aan de normen uit de Code Pensioenfondsen. Gelet op de (leeftijds)samenstelling van de populatie van het pensioenfonds is de naleving van deze normen voor Pensioenfonds Henkel geen vanzelfsprekendheid. Het bestuur zal bij het ontstaan van vacatures in het bestuur dan wel de fondsorganen streven naar de naleving van de betreffende diversiteitsnormen. In het functieprofiel wordt in dat kader ook verwezen naar de betreffende normen. Indien er meerdere kandidaten voor een vacature beschikbaar zijn en deze kandidaten van gelijke geschiktheid zijn, zal de kandidaat worden voorgedragen die het beste aansluit bij de normen uit de Code Pensioenfondsen. Uitgangspunt voor het bestuur blijft echter dat geschiktheid prevaleert boven de diversiteitsnormen uit de Code Pensioenfondsen.

Gedragscode / Compliance Officer

Het bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks en bij uittreding bevestigen de leden van het bestuur dat zij de gedragscode hebben nageleefd. De gedragscode, die gebaseerd is op de model gedragscode die de Pensioenfederatie publiceert, is in het verslagjaar niet gewijzigd. In de gedragscode zijn regels en richtlijnen geformuleerd ter voorkoming van conflicten tussen de belangen van het fonds en de privé-belangen van betrokkenen, alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het fonds voor privé-doeleinden. De gedragscode draagt bij tot het integer functioneren van het fonds en tot het waarborgen van de goede naam en reputatie van het fonds.

De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van de gedragscode door aan de gedragscode verbonden personen. Dit betreft in eerste instantie de bestuurders, maar in voorkomende gevallen kunnen het ook derden zijn. Bij de toetsing op de naleving gaat het met name om de bepalingen in de gedragscode met betrekking tot het aanvaarden van relatiegeschenken, giften, uitnodigingen, nevenfuncties, het deelnemen in andere instellingen/zakelijke relaties etc. Daarnaast adviseert de compliance officer over de uitleg en toepassingen van bepalingen zoals die zijn opgenomen in de gedragscode.

De heer P. Akkermans, van P.J.M. Akkermans Advocatuur B.V., vervult sinds 2015 voor het pensioenfonds de functie van compliance officer.

De compliance officer heeft in zijn complianceverslag over 2016 het volgende vastgesteld:

1. Alle verbonden personen hebben de verklaring ingevuld en ondertekend. Er is door allen opgave gedaan van hun nevenfuncties (de negatieve verklaring inbegrepen als toereikende opgave).
2. Er is –met uitzondering van State Street– vastgesteld dat de uitbestedingspartners een eigen gedragscode hebben die minimaal gelijkwaardig is aan de gedragscode van het pensioenfonds zelf.
3. State Street geeft niet (langer) inzage in haar eigen gedragscode, maar heeft wel een verklaring afgegeven op welke punten deze afwijkt van de gedragscode van het pensioenfonds, en dat zij overigens tenminste gelijkwaardig daaraan is.
4. Er zijn buiten de gedane opgaven geen (nieuwe) nevenfuncties of financiële belangen in zakelijke relaties gemeld bij de compliance officer.
5. Er zijn geen incidenten, misstanden of ongewenst gedrag gemeld of bekend bij het bestuur en/of de compliance officer ten aanzien van de verbonden personen.
6. Er zijn geen klachten ingediend of bekend bij het bestuur en/of de compliance officer.

Wet- en regelgeving

In 2016 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. en/of de Stichting Autoriteit Financiële Markten geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Code Pensioenfondsen

Bij verantwoording over de naleving van de Code Pensioenfondsen geldt het principe 'pas toe of leg uit'. Afwijking van de norm is mogelijk als daar een goede reden voor is.

De Code Pensioenfondsen is per 1 maart 2016 gewijzigd. In norm 41 is de Ombudsman Pensioenen als alternatief opgenomen voor de interne klachten- en geschillenprocedure. Hiermee wordt in beginsel geregeld dat alle deelnemers, gewezen deelnemers, nabestaanden en gepensioneerden een klacht of geschil over de uitvoering van de pensioenregeling bij een pensioenfonds kunnen voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen. Deze wijziging heeft geen gevolgen, omdat Pensioenfonds Henkel de Ombudsman al had opgenomen in de geschillen/klachtenprocedure van het pensioenfonds.

Normen uit de Code Pensioenfondsen waarvan door Pensioenfonds Henkel is afgeweken in 2016

Hier beneden worden de normen toegelicht die (nog) niet volledig worden nageleefd:

Norm nr.	Inhoud norm	Toelichting op afwijking
34	Het bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed, niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of - indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	Het bestuur zal hiertoe bij de eerstvolgende verlenging het contract met de vermogensbeheerder de dialoog aangaan. Dit geldt eveneens voor de overige dienstverleners.
39	Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal per vier jaar het functioneren van de accountant en de actuaris. De uitkomsten van deze beoordeling bespreekt het bestuur met de accountant of actuaris. Ook stelt het bestuur het intern toezicht en het VO of BO van de uitkomsten op de hoogte.	Het bestuur is voornemens dit te formaliseren door schriftelijke vastlegging.
49	Het bestuur stelt voor iedere bestuursfunctie een specifieke profielschets op. Daarin staan de vereiste geschiktheid en het geschatte tijdsbeslag.	Het bestuur hanteert vanwege de geringe omvang van het bestuur geen specifieke profielschetsen per bestuursfunctie aangezien er geen onderscheid naar diverse functies wordt gemaakt en het bestuur als een geheel functioneert.

Norm nr.	Inhoud norm	Toelichting op afwijking
66	Het bestuur stelt –in overleg met het desbetreffende orgaan– concrete stappen vast om te bevorderen dat fondsorganen divers worden samengesteld. Ook geeft het bestuur aan hoe en binnen welke termijnen het van plan is om de gewenste diversiteit in leeftijd en geslacht te realiseren. Het bestuur legt dit vast in een diversiteitsbeleid. Jaarlijks beoordeelt het bestuur in hoeverre de gestelde doelen zijn gehaald. Driejaarlijks evalueert het bestuur het diversiteitsbeleid.	Het bestuur heeft een diversiteitsbeleid vastgesteld. Hierin is bepaald dat het bestuur de diverse normen uit de Code Pensioenfondsen inzake diversiteit tracht na te leven. Bij de samenstelling van de diverse fondsorganen, zal echter de geschiktheid van toekomstige kandidaten te allen tijde prevaleren boven de diversiteitscriteria.
67	In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één man en één vrouw.	Hiertoe wordt verwezen naar de toelichting bij norm 66.
68	In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.	Hiertoe wordt verwezen naar de toelichting bij norm 66.
69	Het bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.	Het bestuur maakt in een profielschets melding van het diversiteitsbeleid. Het VO heeft vooralsnog geen competentievisie vastgesteld.

Klachten en geschillen

Een deelnemer kan een klacht indienen als deze van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn rechten zijn geschaad. In 2016 zijn geen klachten ingediend bij het pensioenfonds.

Er hebben zich in 2016 geen geschillen omtrent de uitvoering van de pensioenregeling voorgedaan.

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur van Pensioenfonds Henkel heeft op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van het pensioenfonds, de vereiste professionele uitvoering en de noodzakelijke risicobeheersing gekozen voor uitbesteding van alle werkzaamheden inzake pensioen- en vermogensbeheer aan externe partijen.

Aan een uitbesteding zijn voor het pensioenfonds een aantal risico's verbonden. Het bestuur heeft daarom beleid vastgesteld voor de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) de bedrijfsprocessen.

Pensioenfonds Henkel heeft haar uitbestedingsbeleid opgesteld in overeenstemming met de relevante wetsartikelen en met inachtneming van de 'Guidance: uitbesteding door pensioenfondsen' van DNB.

De externe partijen waaraan de werkzaamheden inzake pensioen- en vermogensbeheer zijn uitbesteed rapporteren over de beheersing van de risico's in de vorm van een ISAE3402-rapportage. Daarnaast heeft AZL N.V. een ISAE3000-rapportage. Door het overleggen van deze verklaringen tonen de partijen aan het pensioenfonds én aan de accountant van het pensioenfonds aan, dat de uitvoering 'in control' is. Met het overleggen van de ISAE3402-rapportage en de ISAE3000-rapportage komt het pensioenfonds tevens tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Het bestuur heeft de genoemde rapportages zorgvuldig bestudeerd en geconcludeerd dat deze naar tevredenheid zijn.

Risicomanagement

Aanwezige risico's

De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Onderstaande tabel geeft meer uitleg rondom de risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door de in de navolgende tabel vermelde risico's. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot haar beschikking :

- Beleggingsbeleid
- Toeslagbeleid

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten zijn gebaseerd op de risicobereidheid van het fonds die laatstelijk in 2015 in het kader van de uitvoering van de aanvangshaalbaarheidstoets door het bestuur is onderzocht.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch).
Marktrisico (S2, S4)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.

Financiële risico's	Definitie
Valutarisico (S3)	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
Kredietrisico (S5)	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het risico dat het fonds loopt met haar deelnemers op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid.
Beleggingsrisico (S10)	De risico's die het fonds loopt binnen haar aandelenportefeuille.
Liquiditeitsrisico	Het risico voor het fonds dat er onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen te kunnen voldoen en/ of het verlies dat beleggingen niet snel verkocht kunnen worden.

Niet-financiële risico's	Definitie
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico voor het fonds dat de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden, dan wel voor deze derden beschikbaar gestelde apparatuur en het ter beschikking gesteld personeel wordt geschaad.
Operationele risico's	Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.
Integriteitsrisico	Het risico voor het pensioenfonds door niet-integere, onethische gedragingen van de organisatie en van medewerkers.
Juridisch risico	Het juridische risico omvat het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen wordt overtreden.
Reputatierisico	Onder reputatierisico wordt het risico verstaan dat het fonds door het handelen reputatieschade lijdt bij belanghebbenden.

Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's

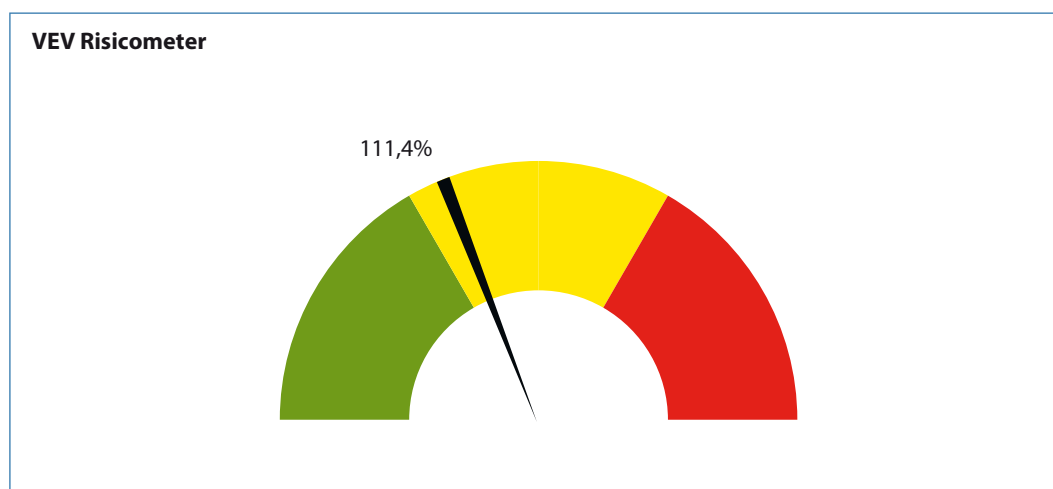
Het resulterende beleggingsbeleid kent, in overeenstemming met de uitgevoerde risicoanalyse en het toeslagbeleid, een relatief laag tot gemiddeld risicoprofiel. Met behulp van het beleggingsbeleid wordt een verdere beleidsmatige toelichting gegeven over hoe het fonds met de belangrijkste financiële risico's omgaat. Volledigheidshalve wordt ook vermeld welk beleid het fonds voert rondom de niet-financiële risico's.

Financiële risico's	Beleid
Renterisico (S1)	Het fonds dekt het grootste gedeelte van het renterisico van de verplichtingen (78% o.b.v. marktwaarde) af.
Marktrisico (S2, S4)	Onderdeel van de investment beliefs van het pensioenfonds is het spreiden van risico's. Door deze diversificatie wordt het marktrisico verminderd.
Valutarisico (S3)	Het valutarisico op in vreemde valuta luidende zakelijke waarden (fondsen) wordt in principe niet afgedekt. Het valutarisico binnen de vastrentendewaardenportefeuille wordt binnen de fondsen (in principe) wel volledig afgedekt.
Kredietrisico (S5)	Met betrekking tot het kredietrisico heeft het bestuur als strategisch beleid vastgesteld dat minimaal 70% van het in vastrentende waarden belegd vermogen een 'investment grade' rating (dat wil zeggen met een rating van minimaal BBB-) dient te hebben. Maximaal 30% van het in vastrentende waarden belegd vermogen mag dientengevolge een rating hebben die lager is dan BBB-.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Er zijn geen risico's herverzekerd.
Beleggingsrisico (S10)	Conform het marktrisico wordt dit risico grotendeels tegengegaan door de goede spreiding binnen de portefeuille van het fonds.
Liquiditeitsrisico	Het pensioenfonds belegt een verwaarloos bedrag in illiquide beleggingen.

Niet-financiële risico's	Beleid
Uitbestedingsrisico	Het fonds heeft de pensioenadministratie werkzaamheden uitbesteed aan AZL N.V. De vermogensbeheeractiviteiten zijn uitbesteed aan BlackRock. Het pensioenfonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan de Pensioenwet. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA).
Operationele risico's	Het fonds monitort dit risico mede door de ISAE 3402 rapporten die het fonds van de uitbestedingspartijen ontvangt.
Integriteitsrisico	Dit risico wordt beperkt met gedragscodes en organisatie van de processen. Pensioenfonds Henkel beschikt over een gedragscode, alsmede een incidenten- en klokkenluidersregeling. Het fonds heeft een compliance officer aangesteld die toeziet op de naleving van de gedragscode van het fonds.

Niet-financiële risico's	Beleid
Juridisch risico	In het kader van de beheersing van het juridisch risico heeft het pensioenfonds een uitvoeringsorganisatie en adviserend actuaaris aangesteld die bij wetwijzigingen de fondsstukken toetsen en waar nodig wijzigingen voorstellen aan het bestuur. Het bestuur ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt, zodat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen. Met alle toeleveranciers zijn contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het pensioenfonds activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor er een mechanisme ontstaat van controle van de ene door de ander partij. Ook beschikt het fonds over een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering.
Reputatierisico	Om dit risico te beperken heeft het fonds een integriteitsbeleid vastgesteld evenals een communicatiebeleid waarin transparante communicatie naar haar belanghebbenden voorop staat.

De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's tegen te gaan zijn objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkinggraad. Onderstaande VEV risicometer toont aan dat het beleggingsbeleid van het pensioenfonds een gemiddeld tot laag risico kent ¹⁾ met een strategisch vereiste dekkinggraad van 111,4%.

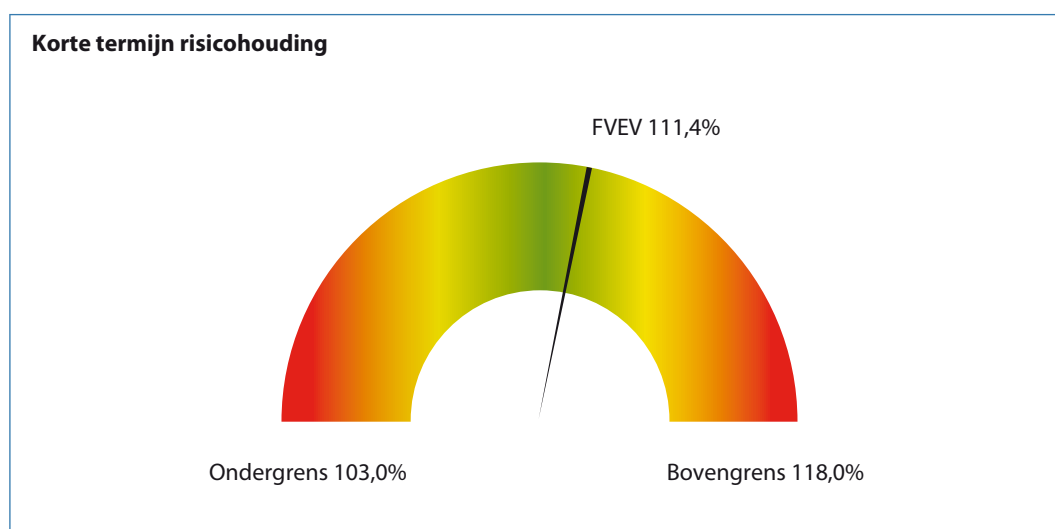
Controle op het gevoerde beleid

Op grond van het FTK moet continu gemonitord en aan de deelnemers gecommuniceerd worden of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners en het Verantwoordingsorgaan bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

¹⁾ Het groene gebied wordt gekenmerkt door vereiste dekkinggraden tot 110%. Het gele gebied loopt tot 120% en het rode gebied loopt tot 130%.

Korte termijn risicohouding

De korte termijn risicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkinggraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien de daadwerkelijke vereiste dekkinggraad zich op enig moment buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld op een vereiste dekkinggraad tussen de 108% en 113%. Gedurende 2016 is de daadwerkelijke vereiste dekkinggraad binnen deze bandbreedtes gebleven en heeft het fonds haar beleid niet hoeven aanpassen. Eind 2016 bedraagt de feitelijk vereiste dekkinggraad 111,4%.

Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets, waarbij het pensioenresultaat de belangrijkste uitkomst is. Conform de risicobereidheid van het fonds heeft het bestuur een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds. Kortheidshalve wordt hiertoe verwezen naar het hoofdstuk "Financiële positie". In 2016 is uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets gebleken dat de resulterende pensioenresultaten voldoen aan de in de risicohouding vastgestelde ondergrens en maximale afwijking.

Vooruitblik 2017

Het bestuur van het pensioenfonds onderhoudt contact met Henkel Nederland omtrent de toekomst van het fonds en de verschillende opties. Tot aan het moment van een eventueel besluit tot liquidatie blijft het bestuur er uiteraard onverminderd voor zorgen dat wordt voldaan aan alle verplichtingen en de noodzakelijke aanpassingen uit hoofde van veranderingen in wet- en regelgeving. Omdat een liquidatie op de korte termijn niet haalbaar lijkt, gaat de aandacht momenteel voornamelijk uit naar het verhogen van de kans op (deel)indexatie op de korte termijn.

In het eerste kwartaal van 2017 is een nieuw herstelplan bij DNB ingediend, terwijl in het tweede kwartaal de jaarlijkse haalbaarheidstoets zal worden uitgevoerd en vervolgens ingediend bij DNB. Zoals ook elders in dit bestuursverslag al aangegeven, onderzoekt het bestuur op basis van de uitgevoerde ALM-studie of en zo ja welke aanpassingen eventueel in het beleggingsbeleid kunnen worden doorgevoerd.

In 2017 is de beleidsdekkingsgraad ten opzichte van de stand eind 2016 gestegen naar 110,1% per eind april.

Ondertekening

Het bestuursverslag is vastgesteld te Nieuwegein d.d. 15 juni 2017.

Het bestuur

A.M.J. de Bekker

A. Benschop

D. Wetzold

E. de Boer

H.M.E. Janssen

Verslag van de Visitatiecommissie

Opdracht Visitatiecommissie

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Henkel heeft conform de Code Pensioenfonds er voor gekozen om voor het intern toezicht een visitatiecommissie te benoemen. In overleg met de visitatiecommissie heeft het bestuur van het fonds voor de visitatie over het jaar 2016 de visitatiecommissie opdracht gegeven om naast de algemene doelstelling van een visitatie nog een aantal speerpunten in haar onderzoek te betrekken. De belangrijkste punten waar de visitatiecommissie zich over 2016 op richt zijn:

1. Bestuurlijke samenstelling, functioneren van bestuur
2. Relatie met werkgever, toekomstperspectief van het pensioenfonds
3. Opvolging aanbevelingen uit het visitatierapport over 2015, waaronder de communicatie en inhoud website
4. Integraal risicomangement, nadere uitwerking en monitoring
5. Vervolg op nadere professionalisering beleggingsproces
6. Monitoring uitbestede relaties

Daarbij komen eveneens de reguliere onderwerpen aan bod:

1. de beleids- en bestuursprocedures en – processen
2. het systeem van checks en balances binnen het fonds
3. de wijze waarop de uitvoeringsovereenkomst wordt beheerd
4. hoe het bestuur omgaat met de risico's op langere termijn

De visitatiecommissie richt zich uitsluitend op de ten tijde van de visitatie bestaande organisatie, procedures, processen, besluitvorming en de wijze van totstandkoming van de huidige situatie, maar doet geen uitspraak over het verleden of een bepaalde periode, indien deze niet relevant zijn voor de huidige situatie. De visitatiecommissie betreft de Code Pensioenfonds en de code van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioenfonds (VITP code) bij haar taak en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het Verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

Samenstelling Visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestaat uit de volgende leden:

- Piet Molenaar (voorzitter)
- Jacqueline Verhulst
- Peter van Eekelen

Bevindingen

De visitatiecommissie constateert dat de bevindingen uit het rapport over 2015 door het Bestuur grotendeels zijn opgevolgd. Daar waar punten open staan zijn deze wel reeds opgepakt, maar nog in ontwikkeling.

In het volledige rapport van de visitatie over 2016 worden langs de lijn van de Code Pensioenfonds de bevindingen van de visitatiecommissie beschreven.

Vooropgesteld wordt dat de visitatiecommissie van mening is dat Pensioenfonds Henkel een professioneel geleid pensioenfonds is waarbij het bestuur zijn taak serieus en verantwoordelijk vervult. Desalniettemin heeft de visitatiecommissie een aantal bevindingen en adviezen die hieronder samengevat worden weergegeven.

- Uitvoeren van een risicobereidheidsonderzoek bij de sociale partners. Daarop aansluitend duidelijker weergeven wat de korte en lange termijn risicohouding van sociale partners is en hoe deze tot stand is gekomen.
- In de notulen van bestuur en commissies meer aandacht besteden aan de motivering van besluiten, bijvoorbeeld door niet alleen de discussie weer te geven, maar ook een samenvatting te maken van de argumenten die geleid hebben tot een besluit.
- Maak een analyse van de mogelijkheden voor de toekomst, waarin de voor- en nadelen (waaronder kosten en verwacht pensioenresultaat voor de deelnemers) duidelijk zijn beschreven. Tevens dient de analyse een beschrijving te bevatten van scenario's wanneer een liquidatie toch nog langer op zich laat wachten. In aansluiting hierop is het belangrijk dat de kostenvoorziening op de balans in lijn is met het verwachte toekomstscenario.
- De visitatiecommissie raadt aan ook vanuit het bestuur kritisch naar de inhoud van de website te blijven kijken. Een kritische houding richting de uitvoeringsorganisatie is daarbij noodzakelijk.

De visitatiecommissie wil alle betrokkenen hartelijk danken voor de plezierige samenwerking bij de uitvoering van haar taak. Er zijn goede gesprekken geweest die de visitatiecommissie hebben gesterkt in het oordeel dat het fonds op een professionele wijze wordt bestuurd.

Mei 2017

De Visitatiecommissie

Piet Molenaar (voorzitter)

Jacqueline Verhulst

Peter van Eekelen

Reactie van het bestuur op de bevindingen van de Visitatiecommissie

Het bestuur heeft kennis genomen van de rapportage van de Visitatiecommissie en de aanbevelingen van de Visitatiecommissie. De aanbevelingen die de Visitatiecommissie in haar verslag aan het bestuur doet worden door het bestuur volledig onderkend.

Met name de noodzaak voor een zorgvuldige analyse en monitoring van de (wijzigende) toekomstmogelijkheden en het effect op het verwachte pensioenresultaat blijft hoge prioriteit krijgen. Het is bepalend voor de koers die het fonds moet varen voor een uiteindelijk waardeoverdracht op termijn met een voor de deelnemers bevredigend resultaat.

Het bestuur zal de Visitatiecommissie over de status van opvolging van haar aanbevelingen op de hoogte stellen.

Het bestuur spreekt tenslotte haar dankzegging uit aan de Visitatiecommissie voor de constructieve samenwerking gedurende het Visitatieproces en kijkt uit naar een vruchtbare voortzetting van de samenwerking in 2017.

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Oordeel Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V.

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft kennisgenomen van het jaarverslag en de jaarrekening over 2016 alsmede de beoordelingen van de accountant en de actuaris. Tevens heeft het VO kennisgenomen van het rapport van de Visitatiecommissie over 2016.

Het VO heeft in 2016 twee keer met het bestuur vergaderd.

Evenals in vorige jaren, is het VO positief over het functioneren van het bestuur.

Omdat er nog geen uitzicht bestaat op een spoedige liquidatie van het fonds, gepaard gaande met het onderbrengen van de verplichtingen bij een andere partij, zal in de komende jaren de continuïteit van dit fonds centraal blijven staan. Deze continuïteit wordt mede ondersteund door de financiële bijdragen van de werkgever. Het bestuur moet daarbij zijn eigen onafhankelijke positie bewaken, maar moet bij zijn beleidsbepaling rekening houden met de mogelijke effecten op de garantie van de werkgever. Het bestuur behandelt dit delicate proces naar het oordeel van het VO op een adequate wijze.

Voor het overige sluit het VO zich van harte aan bij de aanbevelingen van de Visitatiecommissie.

Nieuwegein, 19 mei 2017

E. Dijkshoorn

W.F.E. Klaassen

C.G. Knibbe

Reactie van het bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft met belangstelling kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van het Verantwoordingsorgaan en kan zich in het oordeel van het Verantwoordingsorgaan goed vinden.

Naast het waarborgen van de continuïteit zal het komend jaar de aandacht voornamelijk gericht zijn op het hernieuwd vaststellen van de risicohouding en een daarbij passend beleggingsbeleid. Dit is een proces waarbij alle belangen zorgvuldig en onafhankelijk door het bestuur dienen te worden afgewogen. Het bestuur hecht grote waarde aan een kritische houding van het Verantwoordingsorgaan tijdens het besluitvormingsproces.

Het bestuur spreekt zijn dank uit aan de leden van het Verantwoordingsorgaan voor hun grote mate van betrokkenheid bij het fonds en het geven van ondersteunende commentaren gedurende de achterliggende periode.

Het bestuur kijkt voor 2017 wederom uit naar een goede en vruchtbare samenwerking met het Verantwoordingsorgaan.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2016	2015
Beleggingen [1]		
Aandelen	11.987	10.934
Vastrentende waarden	97.699	92.745
Overige beleggingen	2.865	1.567
Derivaten	3.819	2.261
	116.370	107.507
Vorderingen en overlopende activa [2]	787	2.539
Liquide middelen [3]	112	171
Totaal activa	117.269	110.217

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2016	2015
Stichtingskapitaal en reserves [4]	10.138	8.343
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	102.826	98.819
Overige technische voorzieningen [6]	99	91
	102.925	98.910
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico onderneming [7]	21	19
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	4.185	2.945
Totaal passiva	117.269	110.217

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2016	2015
Beleggingsopbrengsten [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	1.309	1.503
Indirecte beleggingsopbrengsten	8.004	-906
Kosten van vermogensbeheer	0	0
	9.313	597
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [10]	0	1.700
Saldo van overdrachten van rechten [11]	-94	-24
Pensioenuitkeringen [12]	-3.340	-3.343
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [13]		
Rentetoevoeging	55	-150
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	3.359	3.361
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	67	67
Wijzigen marktrente	-7.330	-4.383
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	118	31
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	94	440
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methodieken	-370	13
	-4.007	-621
Mutatie voorziening niet opgevraagde pensioenen [14]	-8	-11
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico onderneming [15]	-2	83
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [16]	-67	-67
Saldo van baten en lasten	1.795	-1.686

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2016	2015
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	1.795	-1.686

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2016	2015
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	1.700	4.350
Uitkeringen uit herverzekering	0	2
	1.700	4.352
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-3.338	-3.345
Overgedragen pensioenverplichtingen	-95	-37
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-90	11
Overige	-76	8
	-3.599	-3.363
Totaal pensioenactiviteiten	-1.899	989
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	1.308	1.638
Verkopen en aflossingen beleggingen	6.122	14.795
	7.430	16.433
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-5.518	-17.415
Kosten van vermogensbeheer	-72	64
	-5.590	-17.351
Totaal beleggingsactiviteiten	1.840	-918
Mutatie liquide middelen	-59	71
Saldo liquide middelen 1 januari	171	100
Saldo liquide middelen 31 december	112	171

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW, met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en op basis van continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Belangrijke ontwikkelingen

Op 8 juni 2012 heeft het bestuur een opzeggingsbrief van de werkgever Henkel Nederland B.V. ontvangen, waarin deze aangeeft de bestaande uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds per 1 augustus 2012 op te zeggen. De opzegging houdt verband met de keuze van de werkgever om een nieuwe, uniforme pensioenregeling aan de werknemers aan te bieden die zal worden uitgevoerd door een verzekeraar. Henkel Nederland B.V. beoogt hiermee de veelheid aan regelingen binnen Nederland terug te brengen. Door Henkel Nederland B.V. is een aantal toezeggingen gedaan, onder andere inzake de voorlopige instandhouding van het pensioenfonds.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt omtrent haar eigen schattingen en veronderstellingen en die van de partijen aan wie middels overeenkomst werkzaamheden zijn uitbesteed, die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Stelselwijzigingen

In 2016 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingwijziging

In 2016 heeft de Commissie Overlevingstafels van het AG een nieuwe prognosetafel gepubliceerd, zijnde de Prognosetafel AG2016, en heeft het fonds besloten over te gaan op deze nieuwe overlevingstafel. Dit is in 2016 verantwoord als een schattingswijziging.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen

wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld en indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Waardering

Beleggingen

Algemeen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd op reële waarde. Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen. Beleggingen voor risico pensioenfondsen en voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Aandelen, indirecte vastgoedbeleggingsfondsen en overige beleggingen

De beursgenoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beursgenoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De beursgenoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beursgenoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters, zijnde de risicovrije rente op basis van de EONIA-curve. In het verleden gold als disconteringsvoet de EURIBOR-curve. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven. In de hierboven genoemde beleggingen zijn ook de beleggingen opgenomen m.b.t. de spaarsaldi van de vroegpensioengarantieregeling en het individuele pensioensparen. Aan deze spaarsaldi wordt het fondsrendement toegevoegd. Genoemde beleggingen voor risico van resp. werkgever en deelnemers zijn opgenomen in de totale beleggingen van het pensioenfonds omdat het technisch niet mogelijk is om deze beleggingen te splitsen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Algemene reserve

Aan de algemene reserve wordt het saldo van baten en lasten toegevoegd c.q. onttrokken.

Technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen

De pensioenverplichtingen zijn gesteld op de contante waarde van kasstromen behorende bij de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten. De rentetoevoeging is gelijk aan de 1-jaars rente voor de technische voorzieningen voor risico fonds. Voor 2016 is deze gelijk aan -0,060%.

Rentevoet

Conform de rentetermijnstructuur per 31 december 2016 zoals gepubliceerd door DNB.

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2016 met startjaar 2017. Deze tafels worden toegepast rekening houdend met ervaringssterfte, waarbij vanaf 2012 de ervaringssterfte 'Hoog-Midden' is gehanteerd.

Gezinssamenstelling

Alle mannelijke verzekerden zijn gehuwd verondersteld met een drie jaar jongere vrouw. Alle vrouwelijke verzekerden zijn gehuwd verondersteld en wel met een drie jaar oudere man. De veronderstelde gehuwdheidsfrequentie neemt na de pensioenleeftijd af volgens de relevante sterftetafels van de partner. De overschatting van de lasten, veroorzaakt door bovengenoemde onderstelling, laat toe een reservering achterwege te laten voor de verplichtingen voortvloeiende uit toekomstige wezenpensioenen.

Voor de gepensioneerden wordt uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.

Uitbetalingswijze

De betaling wordt verondersteld continu te geschieden.

Kosten

Vanaf ultimo 2014 is de kostenvoorziening niet langer een percentage (2%) van de nettovoorziening, maar vastgesteld als een vast bedrag. Ultimo 2016 bedraagt de kostenvoorziening 7.783. Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij de bepaling van het verloop van de voorziening nog altijd rekening wordt gehouden met een opslag van 2%; het aanwezige restant wordt separaat als 'Verhoging kostenvoorziening' gepresenteerd.

Overige technische voorziening

Voorziening langdurig zieken

Indien deelnemers langer dan twee jaar ziek zijn kunnen ze arbeidsongeschikt verklaard worden. Bij de bepaling van de voorziening voor langdurig zieken wordt rekening gehouden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard.

Voorziening niet opgevraagde pensioenen

Vanaf boekjaar 2013 houdt Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. een voorziening aan voor de gemiste uitkeringen van de niet opgevraagde pensioenen. Het gaat om pensioen voor deelnemers die zich niet hebben gemeld (en die ook niet konden worden getraceerd). Deze voorziening wordt vastgesteld door rekening te houden met de sterftetekans vanaf het moment van ingang pensioen op basis van de bij het fonds gehanteerde sterftegrondslagen.

Voorziening pensioenverplichting voor risico deelnemers

Het spaarsaldo individueel pensioensparen (IPS) betreft het spaarsaldo van deelnemers die gebruik maken van het individuele pensioensparen zoals omschreven in artikel 17a van het pensioenreglement. Het spaarsaldo kan toenemen door individuele stortingen en afnemen als gevolg van uitgaande waardeoverdracht of pensionering van de desbetreffende deelnemer. Bij pensionering en einde deelnemerschap zal het aanwezige spaarsaldo worden omgezet in pensioenaanspraken van de deelnemer jegens het pensioenfonds. Aan het aanwezige spaarsaldo en eventuele stortingen/onttrekkingen wordt het behaalde fondsrendement toegevoegd.

Voorziening pensioenverplichting voor risico onderneming

Het spaarsaldo vroegpensioengarantieregeling betreft het spaarsaldo van deelnemers die gebruik maken van de door de werkgever geboden garantieregeling bij invoering van het vroegpensioen per 1 januari 2000. Zolang de werknemer de met de werkgever overeengekomen middelen beschikbaar stelt geeft de werkgever een garantie voor de hoogte van het vroegpensioen. Het pensioenfonds administreert en beheert de in deze regeling beschikbare middelen, echter de garantietoezegging ligt bij de werkgever. Het spaarsaldo kan toenemen door individuele stortingen en afnemen als gevolg van uitgaande waardeoverdracht of pensionering

van de desbetreffende deelnemer. Bij pensionering zal worden bekeken of het aanwezige spaarsaldo voldoende is voor de toegezegde garantie. Indien dit niet het geval is zal de werkgever een aanvullende storting doen zodat de garantie vroegpensioenaanspraken bij het pensioenfonds kunnen worden ingekocht. Aan het aanwezige spaarsaldo en eventuele stortingen/onttrekkingen wordt het behaalde fondsrendement toegevoegd.

Schulden en overige passiva

Schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten. De interesten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen, aandelen vastgoedmaatschappijen, obligaties en leningen op schuldbekentenis;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen met betrekking tot deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties;
- derivaten.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. Deze kosten worden volledig doorbelast aan de aangesloten onderneming.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. in rekening te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde personen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen worden in het jaar waarin ze worden toegezegd verantwoord als een premiebijdrage.

Waardeoverdrachten

De post waardeoverdrachten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zijn betrekking hebben.

Uitvoeringskosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de bestuurders van het fonds en de aangesloten werkgever.

Transacties met bestuurders

De leden van de Visitatiecommissie en het Verantwoordingsorgaan ontvangen geen bezoldiging vanuit het fonds. Er zijn geen leningen verstrekt aan noch zijn er vorderingen op bestuurders. Er hebben geen overige transacties plaatsgevonden met bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Tussen het fonds en cao-partijen is een uitvoeringsreglement gesloten waarin afspraken zijn vastgelegd ten aanzien van de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de pensioenregeling.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen

Categorie	Stand ultimo 2015	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2016
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	10.934	2.567	-2.567	35	1.018	11.987 ¹⁾
Vastrentende waarden						
Obligaties en andere vastrentende waarden	92.745	0	-1.335	74	6.215	97.699
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen	1.567	2.951	-1.653	0	0	2.865 ²⁾
Derivaten						
Renteswaps	276	0	0	0	662	938
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	105.522	5.518	-5.555	109	7.895	113.489
Waarvan onder de passiva gepresenteerd:						
Derivaten						
Renteswaps	1.985					2.881
Beleggingen aan activa-zijde balans	107.507	5.518	-5.555	109	7.895	116.370

In bovenstaande beleggingen zijn ook de beleggingen opgenomen m.b.t. de spaarsaldi van de vroegpensioengarantieregeling (19). Aan deze spaarsaldi wordt het fondsrendement toegevoegd. Genoemde beleggingen voor risico van resp. werkgever en deelnemers zijn opgenomen in de totale beleggingen van het pensioenfonds omdat het technisch niet mogelijk is om deze beleggingen te splitsen.

1) Dit bedrag is inclusief de niet beursgenoteerde beleggingen in het ABN-AMRO Converging Europe Investment Fund ad. € 34 duizend.

2) De belegging in het geldmarktfonds bestaat voor € 1.029 duizend uit collateral dat uit hoofde van de reële waarde van de renteswaps is ontvangen en tijdelijk in dit fonds is ondergebracht. Zie tevens [9] Kortlopende schulden en overlopende passiva.

Categorie	Stand ultimo 2014	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2015
Aandelen	10.678	0	0	0	256	10.934
Vastrentende waarden	91.210	10.200	-7.862	846	-1.649	92.745
Overige beleggingen	834	7.215	-6.482	0	0	1.567
Derivaten	1.414	0	-779	779	-1.138	276
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	104.136	17.415	-15.123	1.625	-2.531	105.522
Waarvan onder de passiva gepresenteerd:						
Derivaten	1.947					1.985
Beleggingen aan activa-zijde balans	106.083					107.507

Om een beter inzicht te geven in de beleggingen zijn de cijfers met betrekking tot de beleggingen in 2016 opgesteld volgens het lookthrough-principe. Onderstaande tabel geeft een inzicht in de aansluiting met de balans en de risicoparagraaf.

	Stand ultimo 2016	Liquiditeits- posities	Over- lopende intrest	Stand ultimo 2016 conform risico- paragraaf ¹⁾
Aandelen	11.987	-99	0	11.888
Vastrentende waarden	97.699	3.062	711	101.472
Derivaten	938	-65	-21	852
Overige beleggingen	2.865	-3.894	0	-1.029
	113.489	-996	690	113.183

Methodiek bepaling marktwaarde

Level 1: Directe marktwaardering: beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).

Level 2: Afgeleide marktwaardering: geen directe beursnotering maar andere uit de markt waarneembare data danwel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet actieve markt met niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen).

Level 3: Modellen en technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Categorie	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2016
Aandelen	3.148	8.706	34	11.888
Vastrentende waarden	101.472	0	0	101.472
Derivaten	0	852	0	852
Overige	-1.029	0	0	-1.029
Totaal belegd vermogen	103.591	9.558	34	113.183

1) Op basis van look-through.

Over het verslagjaar 2015 gold de volgende indeling:

	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2015
Aandelen	2.675	7.831	282	10.788
Vastrentende waarden	95.781	0	0	95.781
Derivaten	0	-338	0	-338
Overige beleggingen	-449	0	0	-449
Totaal belegd vermogen	98.007	7.493	282	105.782

[2] Vorderingen en overlopende activa

Vordering op aangesloten onderneming u.h.v. additionele storting

Lopende intrest en nog te ontvangen dividend

- Vastrentende waarden
- Derivaten

Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend

Vooruitbetaalde bedragen

Totaal vorderingen en overlopende activa

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd < 1 jaar.

[3] Liquide middelen

State Street

ING Bank N.V.

Liquide middelen aangehouden bij de ING Bank N.V. staan ter vrije beschikking van het fonds.

De liquide middelen aangehouden bij State Street staan niet ter vrije beschikking.

	2016	2015
Vordering op aangesloten onderneming u.h.v. additionele storting	0	1.700
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
- Vastrentende waarden	711	710
- Derivaten	0	127
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	711	837
Vooruitbetaalde bedragen	76	2
Totaal vorderingen en overlopende activa	787	2.539
State Street	33	33
ING Bank N.V.	79	138
	112	171

Passiva	2016		2015	
[4] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal	0		0	
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	8.343		10.029	
Saldobestemming boekjaar	1.795		-1.686	
Stand per 31 december	10.138		8.343	
Totaal eigen vermogen	10.138		8.343	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	4.117	4,0%	3.956	4,0%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	11.784	11,4%	11.659	11,8%
De dekkingsgraad is	109,9%		108,4%	
De beleidsdekkingsgraad is	108,8%		107,8%	

De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal eigen vermogen plus de totale technische voorzieningen, zijnde het pensioenvermogen, gedeeld door de totale technische voorzieningen.

De berekening is als volgt: $(10.138 + 102.925) / 102.925 \times 100\% = 109,9\%$

De beleidsdekkingsgraad is bepaald als de 12-maands gemiddelde dekkingsgraad waarbij voor het einde van een kwartaal de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de K-staten DNB en voor het einde van het jaar de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de J-staten DNB.

	2016	2015
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Ontwikkeling Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	98.819	98.198
Rentetoevoeging	-55	150
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.359	-3.361
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-67	-67
Wijziging marktrente	7.330	4.383
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-118	-31
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-94	-440
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methodieken	370	-13
Stand per 31 december	102.826	98.819
[6] Overige technische voorziening		
<i>Voorziening niet opgevraagde pensioenen</i>		
Stand per 1 januari	91	80
Mutatie via staat van baten en lasten	8	11
Stand per 31 december	99	91
Totaal technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	102.925	98.910
De toename van de technische voorziening voor risico fonds over boekjaar 2016 bedraagt 4.015. De benodigde intresttoevoeging is gebaseerd op de 1-jaarsrente van -0,060% uit de DNB-rentetermijnstructuur primo boekjaar.		
De voorziening pensioenverplichtingen is als volgt verdeeld over de categorieën:		
– Actieve deelnemers	190	214
– Gewezen deelnemers	41.250	39.208
– Pensioengerechtigden	53.551	51.879
– Kostenvoorziening	7.783	7.518
– Overig	151	91
	102.925	98.910

	2016	2015
[7] Voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico onderneming		
Spaarsaldo vroegpensioengarantieregeling		
Stand per 1 januari	19	116
Stortingen	0	0
Onttrekking i.v.m. nog te betalen pensioen	0	-14
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	0	-83
Rendement	2	0
Stand per 31 december	21	19
Alle voorzieningen hebben een looptijd > 1 jaar.		
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten (negatieve posities)	2.881	1.985
Derivaten (overlopende interest)	21	161
Collateral management	1.029	449
Belastingen en sociale premies	71	70
Administrateur	28	46
Accountant	14	13
Actuaris	32	38
Beheerloon vermogensbeheerders	87	158
Schulden inzake overige pensioenuitvoerings- en administratiekosten	12	15
Nog te betalen bedragen	10	10
	4.185	2.945
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd < 1 jaar.		

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn meerjarige contracten afgesloten met State Street, BlackRock en AZL N.V. Deze contracten zijn jaarlijks opzegbaar.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, zijnde het fonds en de sponsor, en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. Een deel van de bestuurders neemt deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuurders ontvangen, met uitzondering van de bestuurder namens de gepensioneerden waarvoor in 2015 een vergoedingsregeling is vastgesteld, geen bezoldiging vanuit het pensioenfonds. Bestuurders die niet in dienst zijn van Henkel Nederland B.V. ontvangen voor zover zij door de werkgever zijn voorgedragen, voor hun werkzaamheden een bezoldiging van Henkel Nederland B.V..

Personeel

Gedurende het boekjaar 2016 had Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. geen personeelsleden in dienst.

	2016	2015
[9] Beleggingsopbrengsten		
Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	230	376
Vastrentende waarden	1.108	1.157
Derivaten	-30	-29
Subtotaal	1.308	1.504
Banken	2	0
Waardeoverdrachten	-1	-1
Totaal directe beleggingsopbrengsten	1.309	1.503
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Aandelen	35	0
Vastrentende waarden	74	846
Derivaten	0	779
	109	1.625
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Aandelen	1.018	256
Vastrentende waarden	6.215	-1.649
Derivaten	662	-1.138
	7.895	-2.531
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	8.004	-906

	2016	2015
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon	-231	-208
Bewaarloon	-69	-63
Beleggingsadministratie	-32	-31
Totaal kosten vermogensbeheer	-332	-302
Doorbelast aan onderneming	332	302
Totaal kosten vermogensbeheer ten laste van het fonds	0	0
Totaal beleggingsopbrengsten	9.313	597
[10] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Extra storting werkgever	0	1.700
Feitelijke premie	0	1.700
<p>Het pensioenfonds kent vanaf 1 augustus 2012 geen opbouw meer van aanspraken en derhalve is er geen (gedempte) kostendekkende premie vastgesteld. Vanwege een door Henkel Nederland verrichte bijstorting aan het fonds bedroeg de feitelijke premie over het jaar 2015 € 1,7 miljoen.</p>		
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgedragen pensioenverplichtingen	-94	-24
[12] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-2.677	-2.693
Partnerpensioen	-641	-638
Wezenpensioen	-3	-4
Subtotaal	-3.321	-3.335
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-19	-8
Totaal pensioenuitkeringen	-3.340	-3.343
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	-4.007	-621

	2016	2015
[14] Mutatie voorziening niet opgevraagde pensioenen	-8	-11
[15] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico onderneming		
Spaarsaldo vroegpensioengarantieregeling		
Stortingen	0	0
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	0	83
Rendement	-2	0
	-2	83
[16] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Totale kosten administratie	-548	-482
Doorbelast aan onderneming	481	415
	-67	-67
Saldo van baten en lasten	1.795	-1.686

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten worden vanaf verslagjaar 2013 voor het grootste deel door de aangesloten ondernemingen betaald.

Over 2016 is 481 (2015: 415) aan pensioenuitvoerings- en administratiekosten betaald door de aangesloten ondernemingen voor het pensioenfonds.

Het bedrag van 481 is inclusief 28,5 accountantskosten. Deze kosten betreffen de controle van de jaarrekening.

	2016	2015
Actuariële analyse van het saldo		
Wijziging rentetermijnstructuur	-7.330	-4.383
Beleggingsopbrengsten	9.366	446
Premies en koopsommen	0	1.700
Waardeoverdrachten	24	7
Uitkeringen	19	19
Sterfte	109	472
Overige verzekeringstechnische grondslagen	-23	11
Overige mutaties technische voorzieningen	-370	42
Totaal jaarresultaat	1.795	-1.686

Risicoparaagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met, bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2016 van 111,4% en 2015 van 111,8%.

	2016		2015	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	1.091	1,1	972	1,0
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	3.563	3,5	3.431	3,5
Valutarisico (S3)	1.907	1,9	1.844	1,9
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	8.414	8,2	8.369	8,5
Verzekeringstechnisch risico (S6)	3.157	3,1	3.029	3,1
Concentratierisico (S8)	0	0,0	1.601	1,6
Actief beheer risico (S10)	375	0,4	364	0,4
Diversificatie-effect	-6.723	-6,8	-7.951	-8,2
Totaal vereist eigen vermogen	11.784	11,4	11.659	11,8
Dekkingsgraad		109,9		108,4
Beleidsdekkingsgraad		108,8		107,8
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,0
Strategisch vereiste dekkingsgraad		111,4		111,8
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		111,4		111,9

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2016 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2016 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 108,8%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2015 van 107,8%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 1,0%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 14,6

Duratie van de pensioenverplichtingen 16,4

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	5.360		5.360	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	4.731		4.269	
Renterisico	629	0,6	1.091	1,1
Afdeckingspercentage (B/A)		88,3		79,6

Derivaten

Het renterisico is afgedekt door middel van renteswaps. Indien de waarde van de renteswaps met een tegenpartij méér dan het overeengekomen bedrag bedraagt, wordt met de betreffende tegenpartij collateral (onderpand) uitgewisseld.

Het ongerealiseerd resultaat bedraagt € 0,7 miljoen.

Door deze swaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden met 0,9 verlengd tot een totale duratie van 14,6. Er is collateral uitgegeven aan Barclays Bank en Deutsche Bank met een marktwaarde van € 1,0 miljoen.

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdeckingspercentage vorm gegeven. Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 78,0% van het renterisico van haar verplichtingen af. Het strategisch afdeckingspercentage volgens het beleggingsmandaat van 78% wijkt af van het strategisch afdeckingspercentage van 79,6% zoals in bovenstaande tabel te zien is.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 629 (0,6%) en voor het strategisch renterisico 1.091 (1,1%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed, renteswaps en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen categorieën getoond.

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	9.316	78,4	8.063	74,8
Opkomende markten (Emerging markets)	2.538	21,3	2.443	22,6
Private equity, renteswaps en multimanagerfondsen	34	0,3	282	2,6
	11.888	100,0	10.788	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 3.681 (3,6%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 3.563 (3,5%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Verdeling beleggingen naar valuta:

	2016		2015	
	€	%	€	%
Euro	101.387	89,6	78.564	74,3
Amerikaanse dollar	5.831	5,2	20.338	19,2
Britse pound sterling	612	0,5	2.289	2,2
Overige	5.353	4,7	5.378	4,3
	113.183	100,0	106.569	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 1.919 (1,9%) en voor het strategisch valuta risico 1.907 (1,9%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en loopt daarmee geen risico dat de waarde van deze beleggingen daalt als gevolg van marktontwikkelingen.

Het pensioenfonds belegt niet direct in grondstoffen maar doet dit met behulp van derivaten. Voorbeelden van grondstoffenderivaten zijn indexfutures en indexderivaten die kunnen worden afgesloten op verschillende categorieën zoals landbouw en vee, metalen en energie. Grondstoffen zorgen van oudsher voor diversificatievoordelen binnen de beleggingsportefeuille. Naast diversificatievoordelen bewegen grondstoffen ook mee met stijgende prijzen waardoor ze een hedge vormen tegen koopkrachtontkrachting.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. De buffer bedraagt zowel voor het feitelijk grondstoffenrisico als voor het strategisch grondstoffenrisico 0,0.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentendewaardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentendewaardenbelegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geassocieerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	32.926	33,5	29.935	31,3
AA	18.538	18,8	16.616	17,3
A	18.121	18,4	18.048	18,8
BBB	25.876	26,3	27.355	28,6
Lager dan BBB	3.348	3,4	2.129	2,2
Geen rating	-399	-0,4	1.698	1,8
	98.410	100,0	95.781	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	0	0,0	0	0,0
Resterende looptijd <> 5 jaar	0	0,0	27.847	29,1
Resterende looptijd >= 5 jaar	98.410	100,0	67.934	70,9
	98.410	100,0	95.781	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 8.553 (8,3%) en voor het strategisch kredietrisico van 8.414 (8,2%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Hoogte buffer

De buffer bedraagt zowel voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico als voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 3,157 (3,1%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke en vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	86.821	76,7	84.567	79,4
Noord-Amerika	17.616	15,6	11.280	10,6
Japan	862	0,8	797	0,7
Azië exclusief Japan	3.100	2,7	2.740	2,6
Emerging markets	4.329	3,8	7.185	6,7
Overig	455	0,4	0	0,0
	113.183	100,0	106.569	100,0

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen naar bedrijfstak:</i>				
Duurzame consumentengoederen	1.367	11,4	1.305	12,1
Niet-duurzame consumentengoederen	1.236	10,3	1.348	12,5
Energie	666	5,6	690	6,4
Financiële instellingen	2.211	18,4	2.708	25,1
Gezondheidszorg	1.034	8,6	1.100	10,2
Industrie	904	7,5	831	7,7
Informatietechnologie	1.664	13,9	1.424	13,2
Basismaterialen	666	5,6	583	5,4
Vastgoed	927	7,7	0	0,0
Telecommunicatie	476	4,0	410	3,8
Nutsbedrijven	464	3,9	259	2,4
Overig	372	3,1	130	1,2
	11.987	100,0	10.788	100,0

	2016		2015	
	€	%	€	%
Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde debiteur groter dan 2% van de totale activa.				
<i>Aandelen</i>				
BR MSCIWORLD INDEX EXCON WAEPONS B	8.706	7,4	7.831	7,1
ABERDEEN EMERGING MARKETS G-2 CAP	3.247	2,8		
<i>Vastrentende waarden</i>				
Global Credit Portfolio Fund	26.139	22,3	25.521	23,2
Euro Credit Portfolio Fund	26.104	22,3	25.533	23,2
Staatsobligaties Nederland	14.095	12,0	12.879	5,5
Staatsobligaties Frankrijk	12.605	10,7	11.276	10,2
Staatsobligaties Duitsland	12.243	10,4	11.265	10,2
4.000% EUROPEAN INVESTMENT BANK 10/15/2037	4.190	3,6	3.908	3,9
4.000% BUONI POLIENNALI DEL TES 02/01/2037	2.323	2,0	2.362	2,3
<i>Overige beleggingen</i>				
ICS-EURO LIQ-AGENCY DIST	2.866	2,4	1.567	1,4

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in Henkel Nederland B.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden. In boekjaar 2015 werd wel een additionele buffer voor concentratierisico becijferd. Het betroffen landenconcentraties binnen de vastrentendewaardenportefeuille die meer dan 2% van de totale marktwaarde van de beleggingsportefeuille in beslag namen en een slechtere rating dan AAA hadden. Conform afstemming wordt hiervoor in boekjaar 2016 geen additionele buffer meer becijferd.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 282 (0,3%) en voor het strategisch actief beheer risico van 375 (0,4%), omdat de tracking error van de totale aandelenportefeuille meer dan 1% bedraagt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Resultaatbestemming

In de statuten en ABTN is geen bepaling opgenomen over de wijze waarop het resultaat moet worden verdeeld.

Resultaat verdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2016 geheel toe te voegen aan de algemene reserve.

Vastgesteld te Nieuwegein d.d. 15 juni 2017.

Het Bestuur

A.M.J. de Bekker

A. Benschop

D. Wetzold

E. de Boer

H.M.E. Janssen

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. te Amsterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V., zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Omdat Towers Watson Netherlands B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Towers Watson Netherlands B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1,1 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 55.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 vanwege het geconstateerde reservetekort. Artikel 128 is, omdat sprake is van een gesloten fonds, niet van toepassing.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amstelveen, 15 juni 2017

drs. W. Hoekert AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V. (de Stichting) te Nieuwegein gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016;
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2016; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 1,1 miljoen, circa 1% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- De waardering van beleggingen
- De waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1,1 miljoen (2015: EUR 1,1 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2016 (circa 1%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het Bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 55 duizend aan het Bestuur rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan BlackRock Investment Management (UK) Limited. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door BlackRock Investment Management (UK) Limited en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van BlackRock Investment Management (UK) Limited en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II-)rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan BlackRock Investment Management (UK) Limited en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 103,6 miljoen (91,5%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en EUR 9,6 miljoen (8,5%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingsmodellen. De beleggingen waar de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingsmodellen bestaan voor EUR 8,7 miljoen uit aandelen en EUR 0,9 miljoen uit derivaten. Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle. In de toelichting op pagina 47 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Voor individueel significante beleggingen, waarvoor de waardering tot stand komt met behulp van schattingen, maken wij gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering van, en toereikende evaluatie op, periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van de vermogensbeheerder. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingsmodellen onderzocht.

De waardering van beleggingen gebaseerd op marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingsmodellen vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

De waardering van beleggingen in aandelen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.

De waardering van derivaten gebaseerd op afgeleide marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Wij hebben ook de monitoring van de uitvoeringsorganisatie op recente financiële informatie verkregen na balansdatum van de waarde van beleggingen op balansdatum betrokken. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig verkregen in de markt waarneembare prijzen.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting op pagina 47 tot en met 49 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 62 van de toelichting (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certifierend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certifierend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken.

Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certifierend actuaris.

Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuariële deskundige.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Bestuur en organisatie;
- Meerjarenoverzicht;
- Voorwoord;
- Bestuursverslag;
- Verslag van de visitatiecommissie;
- Verslag van het verantwoordingsorgaan;
- Overige gegevens;
- Bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te

beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). www.nba.nl/NL_oob_2016

Utrecht, 15 juni 2017

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

Bijlagen

Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. De ABTN (ook wel bedrijfsplan genoemd) gaat nader in op de organisatie van het fonds, de inhoud van de pensioenregeling, de financiële opzet waaronder grondslagen, het beleidskader (premie-, toeslag- en beleggingsbeleid) en de sturingsmiddelen, de hoofdlijnen van het interne risicobeheersingssysteem alsmede de hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst.

Accounting standaarden

Raamwerk van verslaggevingsregels voor het opstellen van een jaarrekening en jaarverslag.

Actuariële grondslagen

Dit zijn de veronderstellingen die de actuaris gebruikt bij de vaststelling van de pensioenverplichtingen en de pensioenpremie. Deze veronderstellingen hebben onder meer betrekking op de gehanteerde rekenrente, de kansstelsels en de kostenopslagen.

Actuaris

Een actuaris combineert economische en wiskundige technieken ten behoeve van de vaststelling van de benodigde koopsommen of premies en de verplichtingen van het fonds (vaststelling voorziening pensioenverplichtingen). Tevens verricht de actuaris risicoanalyses en studies met betrekking tot het afstemmen van verplichtingen en beleggingen.

ALM

Deze studie geeft inzicht in de toekomstige ontwikkelingen van een pensioenfonds en biedt een pensioenfondsbestuur de mogelijkheid diverse beleidsvariabelen (zoals beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid) in hun onderlinge samenhang te evalueren.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals zakelijke en vastrentende waarden.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Benchmark

Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van (de beheerder van) een beleggingsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld.

Beurskoers

Marktprijs van een aandeel, obligatie of andere waardepapieren.

Collateral

In onderpand gegeven zekerheden ter dekking van aangegane marginverplichtingen –dit betreft de verplichting van beleggers om een waarborgsom in geld of dekking in de vorm van effecten te storten bij hun bank of commissionair bij het schrijven van opties of andere afgeleide producten– welke voortkomen uit hoofde van de aangegane derivatenpositie(s).

Contante waarde

De waarde die op dit moment aanwezig moet zijn om, rekening houdend met renteaangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, toekomstige pensioenbetalingen te kunnen verrichten.

Dekkingsgraad

Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De dekkingsgraad is de verhouding tussen het aanwezig vermogen en de verplichtingen van het fonds, uitgedrukt in een percentage.

Er is sprake van onderdekking als het aanwezig vermogen minder bedraagt dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Er is sprake van een reservetekort als het aanwezig vermogen minder bedraagt dan het vereist eigen vermogen. Het vereist eigen vermogen wordt zodanig vastgesteld dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het aanwezige vermogen van het fonds binnen een periode van een jaar minder bedraagt dan de som van de (nominale) voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening en de voorziening overgenomen verplichtingen uittredingsregelingen. Het vereist eigen vermogen wordt door de actuaris van het fonds vastgesteld met behulp van de door de DNB vastgestelde standaardmethode, ook wel aangeduid met de 'wortelformule'.

In dit jaarverslag wordt, tenzij anders aangegeven, bij de vermelding van de dekkingsgraad de dekkingsgraad bedoeld die gebaseerd is op de pensioenverplichtingen op basis van de door DNB gepubliceerde rentecurve. Deze wordt ook aangeduid als de UFR rentecurve (UFR staat voor Ultimate Forward Rate). Daarentegen wordt de economische dekkingsgraad berekend door de pensioenverplichtingen te bepalen op basis van de actuele marktrente.

De Nederlandsche Bank

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere het naleven van de Pensioenwet bewaakt.

Derivaten

Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende activa, referentieprijzen of indices. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten en rente- en valutaswaps.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan: huur-, dividend- en renteopbrengsten van de beleggingen.

Duration

Aanduiding van de koersgevoeligheid van vastrentende waarden als gevolg van veranderingen in de rentestand.

Daarbij geldt: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen. Indien men een daling van de rente verwacht is het profijtelijk een obligatie met een zo lang mogelijke duration te kopen, aangezien de koers daarvan het meest zal oplopen.

Financieel Toetsingskader (FTK)

Benaming van het nieuwe toezichtregime dat vanaf 1 januari 2007 van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen. Het Financieel Toetsingskader (FTK) heeft de Actuariële Principes Pensioenfondsen (APP) vervangen. Het FTK is opgenomen in de op 1-1-2007 in werking getreden Pensioenwet.

Franchise

In veel pensioenregelingen is een bepaald drempelbedrag opgenomen waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt omdat de AOW geacht wordt hierover pensioen te verlenen. Dit bedrag is veelal afgeleid van de uitkeringen krachtens de AOW en wordt dan 'franchise' genoemd.

Gedragscode

De gedragscode bevat voorschriften voor bestuurders en eventuele medewerkers van het pensioenfonds ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het fonds aanwezige, vertrouwelijk informatie. Deze informatie betreft voor een belangrijk deel de beleggingstransacties namens het fonds.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

Indexatie

Een nadere toelichting is opgenomen in het begrip 'toeslag'.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten vallen de gerealiseerde verkoopresultaten inclusief valutaresultaten en de niet-gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

ISAE 3402-rapportage

Een ISAE 3402-rapportage is een audit, uitgevoerd door een auditor naar de opzet, het bestaan en de werking van interne controlemaatregelen bij een uitvoeringsorganisatie. Een ISAE 3402-rapportage kan de uitbestedende partij en de onafhankelijke accountants helpen meer zekerheid te verkrijgen met betrekking tot de effectiviteit van de controlemaatregelen van de uitvoeringsorganisatie. De ISAE 3402-rapportage omvat alle processen die de financiële jaarrekening van een pensioenfonds raken.

Kansstelsels

Dit zijn veronderstellingen met betrekking tot sterftekansen, invalideringskansen, ontslag, gehuwdheid en individuele loontontwikkeling.

Koopsom

Een koopsom is een eenmalige betaling die aan de uitvoerder van de pensioenregeling is verschuldigd en waarvoor een bepaalde pensioenaanspraak wordt ingekocht. In beginsel is een koopsom dus een eenmalige betaling en een premie een periodieke betaling. Zowel premies als koopsommen dienen hetzelfde doel, namelijk de financiering van de pensioenen.

(minimaal) Vereist eigen vermogen

Het (minimaal) vereist eigen vermogen (VEV) is een vermogenseis die De Nederlandsche Bank stelt aan het eigen vermogen van een pensioenfonds. Dit VEV komt als uitkomst uit de zogenaamde solvabiliteitstoets.

Nabestaandenpensioen

Verzamelnaam voor weduwe-, weduwnaars- en partnerpensioen, en wezenpensioen.

Ouderdompensioen

Pensioen, bestemd voor de financiële verzorging van de gerechtigde, nadat deze de in de pensioenregeling omschreven pensioenleeftijd heeft bereikt.

Overlevingstafel

Zie het begrip sterftetafel.

Over-/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Overrente

Het positieve verschil tussen het rendement van het fonds en de rekenrente.

Paritair

Evenwichtige stemverhoudingen tussen de werknemers- en werkgeversgeleding die samen het bestuur van een pensioenfonds vormen.

Partnerpensioen

Pensioen dat wordt uitgekeerd aan de (huwelijks) partner en eventuele ex-partner na het overlijden van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Vaak is dit het voor pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Pensioenregister

Een register dat het burgers mogelijk maakt om via één ingang een totaaloverzicht te krijgen van alle bij pensioenfondsen en pensioenverzekeraars in collectieve regelingen opgebouwde pensioenaanspraken alsmede de AOW-uitkering. Het register laat bovendien zien waar het pensioen is opgebouwd en waar de burger terecht kan voor meer informatie. De bedoeling is dat in de toekomst ook derde pijler producten (levensverzekeringen gericht op pensioen) zichtbaar worden in het pensioenregister. Het pensioenregister is inmiddels operationeel..

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen bestaat uit: stichtingskapitaal, reserves, technische voorzieningen (voor risico fonds en risico deelnemer).

Pension Fund Governance

De manier waarop het pensioenfonds is georganiseerd (structuur) en de verantwoordelijkheden worden uitgevoerd (processen). In het kader van Pension Fund Governance heeft eerst de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (OPF) en later de Stichting van de Arbeid aanbevelingen gedaan voor goed pensioenfondsbestuur. Deze waarborging voor goed bestuur (principes voor goed pensioenfondsbestuur) is verankerd in de op 1 januari 2007 in werking getreden Pensioenwet.

Performance

Het rendement dat is behaald met de beleggingen.

Premieovereenkomst

Een premieovereenkomst is een overeenkomst tussen werkgever en werknemer waarbij primair een afspraak wordt gemaakt over de hoogte van de premie die periodiek ten behoeve van pensioen beschikbaar wordt gesteld.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdoms- en (eventueel) nabestaandenpensioen. Een andere vorm van premievrije aanspraak is het bijzonder partnerpensioen dat de gewezen partner ontvangt bij scheiding/einde partnerschap.

Principes voor goed pensioenfondsbestuur

Aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid voor de besturen van pensioenfondsbestuur om te komen tot goed pensioenfondsbestuur. De principes voor goed pensioenfondsbestuur zijn verankerd in de Pensioenwet en hebben betrekking op de onderdelen: zorgvuldig bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid en functioneren van het bestuur, verantwoording alsmede intern toezicht.

Reële waarde

De reële waarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks openbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen en obligaties, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheekleningen, wordt de reële waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige netto kasstromen. Als reële waarde van de beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd. Voor direct onroerend goed wordt de taxatiewaarde als reële waarde gehanteerd.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een pensioenfonds behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur, of yield curve, is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale rentetermijnstructuur heeft een stijgend verloop. Als iemand zijn geld voor een langere periode uitleent, eist hij normaliter een hogere vergoeding dan bij een lening over een korte termijn.

Risicoherverzekering

Het herverzekeren door een pensioenfonds van bepaalde risico's die dat pensioenfonds niet zelf op een verantwoorde wijze kan dekken. Hierbij gaat het vooral om risico's die betrekking hebben op overlijden en arbeidsongeschiktheid. Zie ook: herverzekering.

Self assessment

Een zelf uitgevoerde evaluatie om de effectiviteit vast te stellen van bijvoorbeeld (onderdelen van) het risicomanagement of de procesbeheersing.

Solvabiliteit

Het vermogen om (op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Zie ook het begrip dekkingsgraad.

Sterftetafels

Geven aan wat de levens- en sterftetekansen zijn van mannen en vrouwen in Nederland, afhankelijk van de bereikte leeftijd. Ze worden gebruikt bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen door de actuaris.

Toeslag

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of een aanspraak op pensioen, welke is gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven regeling, dan wel op incidentele basis wordt verleend.

Totaal rendement

Het totaal rendement (total return) van een belegging is samengesteld uit de koerswinst of het koersverlies (indirecte beleggingsopbrengsten) over de beschouwde periode, terwijl de directe beleggingsopbrengsten (dividend, rente, huur en dergelijke uitkeringen) meteen worden herbelegd en tijdsgewogen in het totaal rendement worden meegenomen. Het totaal rendement wordt uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het tijdsgewogen gemiddeld belegd vermogen.

Uitvoeringsovereenkomst

Overeenkomst tussen de werkgever en het pensioenfonds omtrent de uitvoering en financiering van de pensioenovereenkomst. In de uitvoeringsovereenkomst is onder meer vastgelegd: de wijze waarop en de termijnen waarin de verschuldigde premie moet worden voldaan, de uitgangspunten en procedures met betrekking tot de besluitvorming over vermogenstekorten en vermogenoverschotten dan wel winstdeling, de voorwaarden waaronder toeslagverlening plaatsvindt, de procedures bij het niet nakomen van de premiebetalingsverplichting door de werkgever; en de wijze waarop de premie wordt vastgesteld en het betalingsvoorbehoud van de werkgever.

Uniform pensioenoverzicht (UPO)

Het format van het pensioenoverzicht waarin de uitkeringen bij pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid eenduidig wordt gepresenteerd. De bedoeling is dat alle pensioenuitvoerders hetzelfde format hanteren waardoor de pensioenoverzichten eenvoudig naast elkaar te leggen zijn en de (gewezen) deelnemers de bedragen uit de verschillende pensioenoverzichten bij elkaar op kunnen tellen en een duidelijk beeld van de financiële situatie bij pensionering krijgen.

Valutarisico

Het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

Valutatermijncontracten

Dit is een contract voor het afdekken van valutarisico. In dit contract wordt vooraf afgesproken tegen welke prijs en op welke datum de valutaposities worden verrekend.

Vastrentende waarden

Beleggingen met een vaste looptijd en een overeengekomen plan van rente en aflossing, zoals obligaties. Andere vormen van vastrentende waarden zijn onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Verantwoordingsorgaan

Orgaan waaraan het bestuur van het pensioenfonds jaarlijks verantwoording moet afleggen. In dit orgaan zijn de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de financieel betrokken werkgever(s) vertegenwoordigd.

Vereist eigen vermogen

Een pensioenfonds dient extra vermogen als solvabiliteitsbuffer aan te houden om met 97½% zekerheid te voorkomen dat binnen een jaar onderdekking optreedt ten opzichte van de technische voorzieningen. In de Pensioenwet wordt dit extra vermogen het vereist eigen vermogen genoemd. De hoogte van dit vereist eigen vermogen verschilt per pensioenfonds en is onder andere afhankelijk van de beleggingsrisico's die een fonds loopt. De hoogte van het vereist eigen vermogen wordt berekend met behulp van een standaardmodel in het kader van de wettelijk verplichte solvabiliteitstoets.

Verzekerden

De gehele populatie van deelnemers van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland B.V., bestaande uit arbeidsongeschikte deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden.

Verzekeringstechnische analyse

Ook wel actuariële analyse genoemd. In deze analyse wordt door de actuaris de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de gehanteerde actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

Verzekeringstechnische risico's

Bij het verzekeren van pensioenaanspraken loopt een fonds een langlevensrisico voor het ouderdomspensioen als verzekerden langer leven dan volgens de gebruikte overlevingstafel wordt verwacht. Voor het nabestaandenpensioen loopt het fonds een kortlevensrisico als de verzekerden korter leven dan volgens de overlevingstafel wordt verwacht. Ook kan het invaliditeitsrisico worden gerekend tot de verzekeringstechnische risico's van fondsen.

Visitatiecommissie

De commissie die tenminste een keer per jaar het functioneren van het bestuur beoordeelt. Deze commissie wordt benoemd door het bestuur en bestaat tenminste uit drie onafhankelijke deskundigen.

Wezenpensioen

Een tijdelijke uitkering die wordt uitgekeerd aan de kinderen (tot een bepaalde leeftijd) na het overlijden van de (aspirant) deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde.

Witteveenkader

Het Witteveenkader is een begrip bij de heffing van belasting. Het bepaalt hoeveel er jaarlijks voor de opbouw van een pensioen maximaal mag worden afgetrokken. Op die manier bouwt men een pensioen op zonder dat men daar bij de inleg van de premie al belasting over heeft betaald.

Zakelijke waarden

Aandelen en onroerende zaken. Onder onroerende zaken wordt verstaan beleggingen in onroerend goed, zoals kantoren, winkels en woningen. Deze kunnen zowel op directe wijze geschieden als op indirecte wijze door belegging in op dat terrein gespecialiseerde al dan niet beursgenoteerde beleggingsfondsen.